

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ
Μ. Σ. ΒΑΛΛΗΣ & Δ. Π. ΑΛΒΑΝΟΣ

ΧΑΡΑΥΓΗ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ:

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
"ΧΑΡΑΥΓΗΝ,
ΜΥΤΙΛΗΝΗΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ
ΠΑΡΑ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ "ΣΑΛΠΙΓΓΟΣ,"
ΜΥΤΙΛΗΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
(ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ)

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ*

Τὸ ὄνομα τοῦ Σωκράτους ἀπήγγελλον αἰετοποτε μετὰ σεβασμοῦ οἱ ὀμιληταὶ καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, οἱ ἐπὶ δέκα σχεδὸν αἰῶνας διατηρήσαντες ἄσβεστον τὸν πυρσὸν τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Λυκείῳ καὶ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ. Τὰ περίπυστα ταῦτα **γυμνάσια** τοῦ Ἰσοτεφάνου ἄστεως τῆς Παλλάδος ὤφειλον τὴν ἐπωνυμίαν αὐτῶν τὸ μὲν εἰς τὸν **Λύκειον** Ἀπόλλωνα, τὸ δὲ εἰς τὸν ἥρωα Ἀκάδημον· ἀλλ' ὁ ἀληθὴς ἥρωας τῶν πολυθρῦλῶν τούτων φιλοσοφικῶν Σχολῶν, αἵτινες ἐπλήρωσαν μετὰ τὴν δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν τὸν νεώτερον Εὐρωπαϊκὸν κόσμον, ὑπῆρξεν ὁ **κοινὸς πατὴρ** ἀμφοτέρων, ὁ δαιμόνιος Ἀθηναῖος, ὁ «καταβιάσας ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τὴν φιλοσοφίαν» καὶ διὰ τὸ τόλμημα τοῦτο γηραιὸς ἤδη, ἀφ' οὗ ἐξεπλήρωσε τὸν προορισμὸν του, ἀναγκασθεὶς νὰ πῆ τὸ κώνειον, αὐτός, ὃν ὁ θεὸς τοῦ Δελφικοῦ μαντείου, ὁ Ἀπόλλων, διὰ στόματος τῆς Πυθίας ἀνεκήρυξε «**σοφώτατον**» τῶν Ἑλλήνων.

Α΄. Ὁ Σωκράτης ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως.
— Εἶνε πασίγνωστος ὁ τραγικὸς θάνατος τοῦ Σωκράτους. Ἐβδομήκοντα ὅλα ἔτη ἐβίωσεν ἐν μέσῳ τῶν συμπολιτῶν του, ἐπὶ τεσσαράκοντα δὲ τοῦλάχιστον ἐπετέλεσεν ἀνεκδότως τὸ κατ' ἐξοχὴν παιδευτικὸν καὶ διδασκαλικὸν αὐτοῦ ἔργον ἐν Ἀθήναις, τιμώμενος καὶ θαυμαζόμενος ὡς εἰς τῶν ἀρίστων καὶ εὐγενεστάτων χαρακτήρων τῆς περικλείου ἐποχῆς. Ἐπειτα, ὅτε ἡ λαμπρὰ ἐκείνη πόλις, ἣτις ὑπῆρξεν ὁ «**ὀφθαλμὸς**» τῆς Ἑλλάδος, κατέπεσεν εἰς ἕδαφος ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς σφαλμάτων, ὡς ἥρωας μεγαλοπρεποῦς τραγωδίας, κατὰ τὸν μακρὸν καὶ ἀδελφοκτόνον πρὸς τὴν δωρικὴν Σπάρτην πόλεμον ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας, αἴφνης ἡ θύελλα ἐκρήγνυται ἐπὶ τὴν

κεφαλὴν τοῦ φιλοσόφου. «**Γραφὴ ἀσεβείας**» ὑπὸ τριῶν κατηγορῶν, ἐνὸς ποιητοῦ, ἐνὸς ῥήτορος, καὶ ἐνὸς τῶν ἰσχυροτάτων πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἐπεδόθη πρὸς τὸν ἄρχοντα **βασιλέα** ἐναντίον τοῦ Σωκράτους, καὶ πρωτὴν τινὰ τοῦ ἔαρος τοῦ 399, ἀρχομένου τοῦ τετάρτου π. Χ. αἰῶνος, ὁ γέρον φιλόσοφος, ὁ μηδέποτε κατὰ τὸν μακρὸν τοῦ βίου του δόλιχον «**ἀναβὰς ἐπὶ δικαστήριον**», κάθηται γαλήνιος καὶ ἀτάραχος ἐπὶ τὴν «**στοάν** τοῦ βασιλέως» ἀναμένων τὸν ἄρχοντα, ἵνα ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ τὸ κατηγορητήριον **ἐπίκλημα** καὶ διατυπώσῃ ἐνόρκως ἐνώπιον τῶν ἀντιδίκων τὴν ἑαυτοῦ ἀπόλογίαν. Πεντακόσιοι καὶ εἰς Ἀθηναῖοι θὰ δικάσωσι μετ' ὀλίγον τὸν Σωκράτη. Εἶνε ὁ πρῶτος τῶν φιλοσόφων ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του. Ἡ **λοϊκὴ σοφία** πεντακοσίων ἀνδρῶν ἔκρινεν ἐν βραχεῖ μορίῳ ἡμέρας τὴν **ἀρετὴν** καὶ τὴν **εὐσέβειαν** τοῦ φρονιμοτάτου καὶ δικαιοτάτου Σωκράτους. Ἀπὸ τοῦ δεσμοτηρίου του ὁ φιλόσοφος ἔδωκεν ὑστάτην παραίνεσιν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ συμπολίτας: «**μὴ κρίνειν ἀρετὴν λαοδικῶ σοφίᾳ!**»

Β΄. Ὁ θάνατος ἀδικημάτων καὶ ἀνοσιούργημα. — Διὰ τῆς ἐτυμηγορίας ταύτης ἡ Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία, τὴν ὁποίαν ἐξύμνησεν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων ὁ Περικλῆς ὡς **παράδειγμα** πολιτείας ἀξιομίμητον, κατὰ μὲν τοὺς νόμους διέπραξε βαρὺν **πολιτικὸν ἀδικημάτων** ἐναντίον ἀνδρός, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν ὡς **ἔργον** ἐν παντὶ τῷ βίῳ ἀσκήσαντος, κατὰ δὲ τὴν ἠθικὴν, **ἀνοσιούργημα**, τὸ ὁποῖον βαθεῖαν καὶ ἀνεξάλειπτον κατέλιπε κηλῖδα εἰς τὴν λαμπρὰν καὶ ἐνδοξὸν ἱστορίαν τοῦ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν δημοκρατικοῦ ἄστεως, ὅπερ ἀνήγειρεν ἐν τῶν περικαλλεστάτων μνημείων εἰς τὴν θεὰν τῆς ΣΟΦΙΑΣ. Ἀλλ' ἡ εὐθύνη τοῦ ἀδικήματος δὲν βαρύνει τοὺς ἀφελεῖς ἡλιαστάς, ὧν οἱ ἡμίσεις σχεδὸν ἐψήφισαν ὑπὲρ τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ τοὺς πικροὺς καὶ ἀνοσίους αὐτοῦ κατηγοροὺς, οἵτινες ὤμοσαν ἄσπονδον μῖσος ἐ-

*) Ἀπηγγέλθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Γυμνασίου Κυδωνίων τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου.

ναντίον τοῦ φιλοσόφου καὶ ἔπεισαν τοὺς δικαστὰς περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ **δικαίου**, τὸν φθόνον καὶ τὴν διαβολὴν ὡς ἰσχυρότατον ὄπλον κατ' αὐτοῦ μεταχειρισθέντες. Καὶ σήμερον ἔτι, μετὰ πάροδον δισχίλων καὶ τριακοσίων ἐνιαυτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, εἶνε ἀδύνατον νὰ καταστείλωμεν τὴν ἐκπληξιν ἅμα καὶ τὴν ὀδύνην τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἐπὶ τῷ ἀδικήματι. Λαὸς εὐγενῆς καὶ εἰς ἄκρον μεμορφωμένος, φιλόμουσος ἀληθῶς καὶ φιλόκαλος, τιμῶν εἶπερ τι καὶ ἄλλο τοὺς λόγους καὶ τὴν ὑψηλότεραν παιδείαν, ἔξαπατηθεὶς ὑπὸ φαύλων καὶ πονηρῶν δημαγωγῶν, ἐγένετο θῦμα οἰκτρᾶς πλάνης. Ἐθανάτωσεν ἀδίκως ἐν τῶν εὐγενεστάτων αὐτοῦ τέκνων, «ἀσεβήσας» πρῶτος «εἰς τὴν φιλοσοφίαν», ὡς εἶπε βραδύτερον ὁ Ἀριστοτέλης, διότι ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀνεχθῆ τὴν παρήγορον φωνὴν τῆς ὑψηλόφρονος Μούσης. Καὶ ἡ εὐλαλος αὕτη Μοῦσα ἦτο μαντικὴ καὶ θεόπνευστος!

Γ'. Ὁ διδάσκαλος τῆς ἠθικῆς καὶ οἱ κωμικοὶ ποιηταί. — Ἡ πλάνη τῶν Ἀθηναίων ὑπῆρξεν ἀξιοθρήνητος. Τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν διαφθορὰν τῶν ἠθῶν τῆς νεωτέρας γενεᾶς ἀπέδωκαν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ ἐθεώρησαν ἐνοχον ἀσεβείας τὸν Σωκράτη, ὅστις ἐν μέσῳ αὐτῶν παρίστατο ὡς ἡ **ζῶσα ἐνσάρκωσις** τῆς φιλοσόφου Μούσης. Ἀείποτε οὗτος, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ τοῖς περιπάτοις πρὸς τοὺς νεωτέρους, διελέγετο «περὶ τῶν ἀνθρωπίνων», ἀνερευνῶν καὶ ἐξετάζων τί εἶνε εὐσεβές, τί ἀσεβές, — τί δίκαιον, τί ἀδίκον, — τί καλόν, τί αἰσχρὸν, — τί σωφροσύνη, τί μωρία, — τί ἀνδρεία, τί δειλία, — τί πόλις, τί πολιτικός, — προτρέπων ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκάγαθίαν, καὶ μόνους τοὺς κεκτημένους τὴν γνῶσιν τούτων καὶ ἐπιστήμην, καὶ ἱκανοὺς νὰ ἐρμηνεύσωσι διὰ τοῦ λόγου τὰ δέοντα, ἀξίους τιμῆς ὑπολαμβάνων. Τίς ἄλλος παρὰ τὸν ἀκάματον τούτον διδάσκαλον τῆς **ΗΘΙΚΗΣ** ἠδύνατο νὰ εἶνε ὑπεύθυνος ἐπὶ τῇ διαφθορᾷ τῶν νέων; Ἴδου τὸ μωρὸν σόφισμα, ὅπερ ἐπιστεύθη ὑπὸ τοῦ πλήθους! Οἱ κωμικοὶ ποιηταί, οἱ ἄσπονδοι πολέμιοι τοῦ Σωκράτους, εἶχον κατασκευάσει περὶ αὐτοῦ τὴν φήμην ὡς «**λεπτογνώμονος σοφιστοῦ**», ἀνακρίνοντος διὰ τῆς διαλεκτικῆς αὐτοῦ τέχνης τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα. Οἱ γενναῖοι οὗτοι ἀντιπρόσωποι τῆς ἀρχαιοπρεποῦς ἀρετῆς τῶν Μαραθωνομάχων καὶ τῶν πατροπαραδότων ἠθῶν παρέδιδον κατ' ἕκαστον ἐνιαυτόν, ἀπὸ τῆς σκηνης τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, εἰς τὸν περίγελων τρισμυρίων θεατῶν καὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἀδιάφορον! Αὐτοὶ εἶνε οἱ πρόμαχοι τῆς **ἀρχαιοτέρας** ἠθικῆς, οἱ συνήγοροι τῆς γνησίας παραδόσεως τῶν προγόνων, ἣν κατερράκωσαν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ λαοῦ, εἶπερ τινὲς καὶ ἄλλοι εἰς τὴν διαφθορὰν τοῦ ἠθους καὶ τὴν ὀλοσχερῆ ἐξαχρείωσιν τῆς νεωτέρας γενεᾶς συντελέσαντες. Καὶ ὁμῶς ἀξιοῦσιν ὅτι αὐτοὶ παιδεύουσι διὰ τῆς ποιήσεως οὐχὶ τοὺς νέους, ἀλλὰ τοὺς ἀνδρας! — παραινούντες τοὺς θεατὰς νὰ κλείωσι τὰ σοφὰ **νοήματα** τῶν κωμωδιῶν τῶν εἰς τὰ κιβώτια μετὰ

τῶν μῆλων,» ἵνα καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἀποπνέωσι τῆς ὀσμῆς ταύτης! Ἴδου οἱ κινίσχυροι διδάσκαλοι τοῦ πλήθους!

Δ'. «Αἱ νεφέλαι» τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ὁ Σωκράτης. — Ἐν τῇ περιβοήτῳ κωμωδίᾳ τῶν «**Νεφελῶν**» ὁ Ἀριστοφάνης παρέστησε τὸν Σωκράτην ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς σοφιστικῆς παιδείας, ἣτις διέφθειρε τὰ ἠθῆ τῆς νεωτέρας γενεᾶς, ὡς γνήσιον σοφιστὴν ἅμα καὶ φυσικὸν φιλόσοφον. Ὁ ἥρωσ τοῦ δράματος αὐτοῦ εἶναι δεινὸς **διαλεκτικὸς**, «λεπτοτάτων λήρων ἱερεὺς» ὡς λέγει ὁ κωμικὸς, ἔχων εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τὸν «**Δίκαιον καὶ τὸν Ἀδίκον λόγον**», εἰς ὃν διὰ τῆς σοφιστικῆς αὐτοῦ ρητορείας χορηγεῖ ἀείποτε τὰ νικητήρια ἐν τῷ ἀγῶνι πρὸς τὸν Δίκαιον λόγον. Πλὴν τούτου, εἶνε ἅμα καὶ μετεωρολέσχης, ἡ «φροντιστὴς τῶν μετεώρων» ὑψηλόφρων, τ. ἔ. φυσιοδίφης, φιλοσοφῶν περὶ τῶν οὐρανίων, διδάσκων τὴν ἀθειάν, ἐπικαλούμενος τὸν Αἰθέρα καὶ τὰς Νεφέλας, παρ' ὧν ἔχει τὴν ἔμπνευσιν, ἀρνούμενος τὴν ὑπαρξίν τοῦ Διὸς, τοῦ ὁποίου τὸν θρόνον κατέλαβεν ὁ «**Δίνος**», καὶ ἄλλα τοιαῦτα τερατευσόμενος πρὸς τοὺς ὀμιλητὰς καὶ διδύσκων. Ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σωκράτους. Εἶνε τὸ «φροντιστήριον» τῆς ἀσεβοῦς ταύτης καὶ ἀπορρήτου σοφίας! — ὅπερ καὶ πυρπολεῖται ἐν τέλει τοῦ δράματος.

Οὕτως ἐτιμωρήθη ἡ «ὑβρις» καὶ ἡ εἰς τοὺς «**θεοὺς ἀδικία**» τοῦ φιλοσόφου!

Τὸ ἐπιπόνημα τοῦ κωμικοῦ ὑπῆρξεν οὐ μόνον ἀτυχὲς καὶ ἄστοχον, ἀλλὰ καὶ κακὸν ἅμα. Ὁ ποιητὴς ἠδίκησε κατ' ἀμφοτέρα τὸν Σωκράτη, ὅστις οὐτε τὴν **σοφιστικὴν** παιδείαν ἐδίδαξεν, οὐτε ἔδειξέ ποτε καὶ τὸ ἐλάχιστον ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν φυσιολογίαν τοῦ Ἀναξαγόρου, τοῦ ὁποίου τὰ δόγματα ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνης ὁ εὐγενῆς τρόφιμος τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ὁ Εὐριπίδης. Ἡ πλάνη τοῦ Ἀριστοφάνους εἶνε ἀσύγνωστος. Ἡ κωμωδία ἐξεσυρίχθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ὑπῆρξαν δικαιότεροι τοῦ ποιητοῦ, διότι ὁ **φθόνος** καὶ ἡ **πολιτικὴ ραδιουργία**, ἧς ἔπεσε θῦμα βραδύτερον ὁ φιλόσοφος, δὲν εἶχον εἰσέτι ἐπιτελέσει τὸ ἔργον τῶν. Καὶ ὁμῶς παρέμεινεν ἡ ἀπὸ τῆς κωμωδίας ἐντύπωσις ζωηρὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν θεατῶν, καὶ ἡ ἀσεβῆς αὕτη φήμη ὑπῆρξεν ἔκτοτε μοιραία διὰ τὸν Σωκράτη.

Ε'. Ἡ πρόοδος τῶν ἰδεῶν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Περικλέους. — Ὁ φανατικὸς πολέμιος τῆς σοφιστικῆς παιδείας καὶ ὑπέρμαχος τῶν πατρίων ἠθῶν ἦτο γνήσιον τέκνον τῆς ἐποχῆς του. Ἡ ἀλλοίωσις τοῦ χαρακτῆρος τῆς νεωτέρας γενεᾶς, ἡ τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ θρηνομένη, δὲν ὠφείλετο εἰς τὸ παιδευτικὸν ἔργον ἐνὸς ἀνδρός, ἀλλ' ἐπῆλθεν ἀναποδράστως ἐξ ἄλλων λόγων σπουδαιότερων. Μετὰ τοὺς ἐθνικοὺς κατὰ τῶν Περσῶν ἀγῶνας ὁ βίος τοῦ ὄλου Ἑλληνικοῦ ὑπέστη βαθεῖαν μεταβολήν. Ἡ πρόοδος τῶν ἰδεῶν κατὰ τὴν λαμπρὰν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους ἐν Ἀθήναις, ἦτο αὐτόχρομα καταπληκτικὴ. Τὸ ἐξόχως θρησκευτι

κὸν πνεῦμα τοῦ Αἰσχύλου ὑπεχώρησεν εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἔμπνευσιν καὶ τὴν φαιδρὰν γαλήνην τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἀντιγόνης, πρὸς ὃν ἀντηγωνίζετο ὑπὲρ τοῦ βραβεῖου ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν νέων ἰδεῶν, ὁ ἀπὸ σκηνῆς φιλόσοφος Εὐριπίδης. Τὴν ἀφελῆ τοῦ Ἡροδότου πίστιν περὶ τοῦ «φθόνου» τῶν θεῶν, τῶν διεπόντων τὰ ἀνθρώπινα, ἀντικατέστησεν ἡ ἀμφισβολία τοῦ Θουκυδίδου, ἀναζητοῦντος τὰ ἀφανῆ καὶ τὰ φανερά αἷτια τῆς πορείας τῶν ἀνθρωπίνων εἰς τὰ ἀντιμαχόμενα *συμφέροντα* τῶν πόλεων καὶ τῶν ἰδιωτῶν. Ἡ κρίσις ἦτο ἀφροντικός. Ὀλόκληρος ὁ πνευματικός βίος τοῦ ἔθνους συνεκλονίσθη ἐκ θεμελίων. Ἡ περιδοξὸς πόλις τῆς Ἀθηνᾶς διὰ τῶν ἀειμνήστων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολέμων καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν τέκνων τῆς ἐγένετο τὸ «*πρωτανεῖον* τῆς *σοφίας*» τὸ κοινὸν *παιδευτήριον* τῆς Ἑλλάδος. Ἐπῆλθεν εἶτα μοιραία ἡ σύγκρουσις τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἡ δωρικὴ Σπάρτη ἐν ὀνόματι τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ ἀνέλαβε νὰ καταρρίψῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς εὐκλεοῦς ἡγεμονίας τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ πόλεμος οὗτος, ὅστις ἐφθειρε τοὺς ἀρίστους τῶν μαχητῶν μιᾶς ἡρωϊκῆς γενεᾶς καὶ ἔσχε δραματικωτάτας περιπετείας ἀπανταχοῦ τῶν Ἑλληνικῶν πολιτειῶν, κατέληξε δὲ εἰς τὴν ὀλοσχερῆ καταστροφὴν τῆς ναυτικῆς ἡγεμονίας τῶν Ἀθηνῶν, ὑπῆρξε, κατὰ τὴν γρηγορικὴν φράσιν τοῦ Θουκυδίδου, «*βλαιοὺς διδάσκαλος*», ἀνατρέψας ἐκ βάθρων τὴν δημοσίαν ἠθικὴν καὶ τὰ «*καθεστώτα νόμιμα*» τῶν Ἑλλήνων.

ΣΤ'. Ἡ ἠθικὴ κατάστασις τῶν Ἑλληνικῶν πολιτειῶν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. — Διὰ γραφίδος ἰσχυρᾶς ὁ βιβλιοφύλακτος ἱστορικὸς παρέστησεν τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῶν Ἑλληνικῶν πολιτειῶν κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίοδον. Οἱ ἀνταγωνισμοὶ τῶν πολιτικῶν φαιριῶν οὐδὲν ἐγένωσκον ὄριον. Πόλεις ἀνθηραὶ καὶ εὐδαίμονες ἐξερημώθησαν παντελῶς διὰ τὰς στάσεις. Ἡ ἀλληλοκτονία τῶν δημοκρατικῶν καὶ τῶν ἀριστοκρατικῶν ἐφθασεν εἰς τὸ ἔπακρον. Τὴν λύσαν τῆς ἐκδικήσεως οὐδεὶς φραγμὸς ἀπὸ τε τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς συνειδήσεως ἦτο ἱκανὸς νὰ ἀναστῆλῃ. Ἐτόλμησαν λοιπὸν τὰ δεινότατα ἐν τοῖς ἐμφυλίοις σπαραγμοῖς πρὸς οὐδὲν λογιζόμενοι τὴν εὐσέδειαν καὶ τὸ δίκαιον ἐν ταῖς τιμωρίαις. Οἱ θρησκευτικοὶ καὶ ἠθικοὶ δεσμοὶ παρελύθησαν καθ' ὀλοκληρίαν. Οἱ ὄρκοι ἀπώλεσαν τὴν δυνάμιν των. Ὁ ἀπ' αὐτῶν φόβος ἐξέλιπε παντελῶς. Καὶ αὐταὶ αἱ λέξεις μετέβαλον σημασίαν ἐκ τῆς ἀκατασχέτου φορᾶς τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κρίσεως κατὰ βούλησιν. Ἡ ἀλόγιστος τόλμη ἐθεωρήθη ἀνδρεία προνοητικὴ τῶν φίλων. Ἡ περίσκεψις δειλία εὐπρόσωπος. Ἡ σωφροσύνη πρόσχημα ἀνανδρίας, ἡ ἐν πᾶσι σύνεσις ἀδράνεια, ἡ μανικὴ τόλμη γενναιοψυχία! Δεσμὸς ἀσφαλέστερος τῶν θείων νόμων διὰ τοὺς ἀντιμαχομένους ὑπῆρχεν ἢ ἀπὸ κοινοῦ παρανομία. Οὐδὲν ἄπορον, ὅτι, εἰς τοιαύτην φοβερὰν ἀνατροπὴν τῶν ἠθικῶν ὄρων τοῦ βίου ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πολιτεῖαις, οἱ εὐθεῖς καὶ γενναῖοι χαρακτήρες, θεωρηθέντες γελοῖοι, ἐξηφανίσθη-

σαν. Ἴδου ἡ θλιβερὰ εἰκὼν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν.

Ἐν Ἀθήναις τὰ πράγματα ἔλαβον τραγικὴν λύσιν. Ἴνα μὴ καταλίπωσιν «*ἑτερόφθαλμον*» τὴν Ἑλλάδα οἱ ἔφοροι τῆς Λακωνικῆς μητροπόλεως, — ἡ Σπάρτη ἦτο ὁ ἕτερος ὀφθαλμὸς, — δὲν ἠθέλησαν νὰ κατασκάψωσι τὸ «*ἰοστέφανον ἄστυ*», ὅπερ ἡρωϊκῶς ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ἡ τυραννὶς τῶν τριάκοντα ἐκορύφωσε τὰς συμφορὰς τῆς περικλεοῦς δημοκρατίας. Οἱ ὀλιγαρχικοὶ, ἀφοῦ ἐκόρεσαν τὸ μῖσος αὐτῶν ἐναντίον τῶν δημοκρατικῶν, ἠναγκάσθησαν, διαλλαγέστες, νὰ τείνωσι φιλίαν πρὸς αὐτοὺς χεῖρα. Ἀλλ' ὁ φόβος περὶ τῆς τύχης τῆς δημοκρατίας πτωέμενεν ἐπὶ πολὺ ἐν ζωηρῶς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν. Πρὸς τὸν φόβον τοῦτον καὶ τὴν βιθνεῖαν δυσἀρέσκειαν τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν νεωτεριστῶν συνδέεται στενῶς ἡ τύχη τοῦ Σωκράτους.

Ζ'. Οἱ κατήγοροι τοῦ Σωκράτους, ὁ Ἄνυτος, ὁ Μέλητος, ὁ Λύκων. — Εἴκοσι καὶ τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίαν τῶν «*Νεφελῶν*» τοῦ Ἀριστοφάνους ἐπεδόθη ἡ ἐπίσημος κατὰ τοῦ φιλοσόφου καταγγελία. Ἦτο τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐννενηκοστῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος, τὸ τέταρτον ἀπὸ τῆς παλινορθώσεως τῆς δημοκρατίας ὑπὸ Θρασυβούλου. Εἰς τῶν σπουδαιοτάτων κατηγόρων τοῦ Σωκράτους, ὁ Ἄνυτος, ἦν τότε τῶν ἰσχυρῶν πολιτικῶν τῆς ἡμέρας. Ζηλωτὴς καὶ ὑπέρμαχος τῆς δημοκρατίας, συνηγωνίσθη μετὰ Θρασυβούλου ἐκθύμως πρὸς ἀποκατάστασιν αὐτῆς. Πλούσιος ἐκ βυρσοδεψικῆς, ἐδυσαίεσε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του ὑπὲρ τοῦ ἐλευθερωτικοῦ ἀγῶνος. Κατὰ τοῦ γηραιοῦ φιλοσόφου εἶχε *προσωπικὸν μῖσος*, ἐπετήδευε δὲ καὶ ἰσχυρὰν περιφρόνησιν πρὸς τοὺς σοφιστὰς, ταῦτόν εἰπεῖν, τοὺς φιλοσόφους, ὡς διαφθορεῖς τῶν νέων. Τρίξει τοὺς ὀδόντας ἐναντίον τοῦ Σωκράτους, ἐν τινι Πλατωνικῷ διαλόγῳ ψέγοντος τοὺς πολιτικούς τῶν Ἀθηνῶν ἄνδρας, ὅτι ἀπεδείχθησαν ἀνίκινοι νὰ παιδεύσωσι τοὺς υἱοὺς των τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν. Ἡ τύχη τοῦ φιλοσόφου ἦτο νῦν εἰς χεῖρας τοῦ ἀσπόνδου τούτου δῖοκτου τοῦ διδασκάλου τῆς ἠθικῆς, τοῦ πατρὸς τοῦ γνησίου ἀνθρωπισμοῦ. Ἄσημοι παντελῶς καὶ φαῦλοι ἦσαν οἱ δύο ἕτεροι κατήγοροι, τὰ μίσθια ὄργανα τοῦ Ἄνυτου, ὁ νεαρὸς δῆλον ὅτι ποιητὴς τραγωδιῶν Μέλητος, καὶ ὁ ρήτωρ καὶ πολιτευόμενος Λύκων. Τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μελήτου παρέδωκεν ὁ Πλάτων ζωηρὰν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐπιγενομένων. Μὲ κόμην μακρὰν καὶ λεῖαν, μὲ γένειον ἀραιὸν καὶ ρῖνα γρυπὴν, αὐτὸς ἐπέγραψε τὸ ἔγγραφο τῆς κατηγορίας κατὰ Σωκράτους, ἐλπίζων νὰ γίνῃ ὀνομαστὸς ἀπὸ τῆς δίκης. Τὸ ἔγγραφο ἀνέκειτο ἐν τῷ Μητρόφῳ τῆς πόλεως ἄχρι τοῦ τρίτου αἰῶνος μ. Χ. «*Τάδε ἐγράψατο καὶ ἀνωμόσατο Μέλητος Μελήτου Πιπθεὺς Σωκράτει Σωφρονίσκου Ἄλωπεκῆθεν ἀδικεῖ Σωκράτης, οὐδὲ μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοῦ οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσηγούμενος· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων· τίμημα θάνατος*».

Ὁ νεαρός ποιητής εμφανίζεται προδήλως ὡς ἀναμορφωτὴς τῆς κοινωνίας τῶν Ἀθηναίων. Μόνος τῶν πολιτικῶν, εἶπεν ὁ Σωκράτης μαθὼν τὴν κατηγορίαν, ὁ Μέλητος ἐγκαινάζει ὀρθὴν πολιτικὴν, ἐπιμελούμενος τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων, ὅπως καταστήσῃ αὐτοὺς ἀρίστους ὡς μάλιστᾶ. Ἡ πολιτικὴ δξυδέρκεια τοῦ νέου τούτου εἶνε ἀξία παντὸς ἐπαίνου. Ὡς ἀγαθὸς γεωργὸς ἐκκαθαίρει ἡμῶν πρῶτον, τοὺς διαφθείροντας τοὺς νεαροὺς βλαστοίς.

Βραδύτερον, ἐπιμεληθεὶς καὶ τῶν πρεσβυτέρων, θὰ γίνῃ ἀναντιρρήτως παραίτιος μεγίστων ἀγαθῶν εἰς τὴν πόλιν. Ἴδου λιμπρὰ ἀρχὴ πολιτικοῦ σταδίου! — Τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἦτο τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὕστατον τῶν πολιτικῶν ἔργων τοῦ Μέλητος. Ὁ καιήγορος τοῦ Σωκράτους οὐδέποτε τοῦ λοιποῦ ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. Βυθίζεται εἰς τὴν ἀφάνειαν, ἀφ' ἧς ἐξήγαγεν αὐτὸν τὸ μοναδικὸν τοῦτο κατὰ τῆς φιλοσοφίας ἀνοσιούργημα.

Η'. Τὸ δικαστήριον τῆς Ἡλιαίας. Οἱ πεντακόσιοι δικασταὶ τοῦ Σωκράτους. — Εἶνε λιμπρὰ πράξις τοῦ ἔαρος. Ὁ ἥμιος φωτίζει τὰ ἀειλαμπῆ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ λεπτὴ αὔρα τῆς Ἀιτικῆς, ἀφ' ἧς ἐγαλουχήθησαν οἱ εὐγενεῖς οὗτοι παῖδες τῶν μακαρίων θεῶν «τοὺς παρέδρους τῆς ΣΟΦΙΑΣ ἔρωτας, τοὺς συνεργοὺς τῆς παντοίας ἀρετῆς», ὡς ἔλεγεν ἐγκωμιάζων τῆς Παλλάδος τὸ ἄτυ οὐ μεμυσομένος τροφίμος τῆς Ἀναξαγορείου φιλοσοφίας, διαχέει ἀπανταχοῦ τὰ ἀρώματα τοῦ Ἀττικῆς θύμου. Τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἀρχεται ὁ ἱερός μὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἀπόλλωνος, τῶν Δηλίων, εἰς ἣν ἀποστέλλουσι λιμπρὰν θεωρίαν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἡ πρύμνη τοῦ πλοίου εἶνε ἐστεμμένη ἀπὸ τῆς προτεραίας. Πρὶν νὰ διανύσῃ τὸ ἥμισυ τῆς τροχιάς του ὁ Φοῖβος, ἐν μέγα γεγονός θὰ συντελεσθῇ ὑπὸ τὸν ἱερὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Τὰ δικαστήρια θὰ συνεδριάσωσι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἐωθεν συνελέγοντο εἰς τὴν ἀγορὰν οἱ πολῖται πανταχόθεν. Θὰ συγκροτήσωσι μετ' ὀλίγον τὰ δικαστήρια τῆς Ἡλιαίας. Εἶνε ἄνδρες ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη γεγονότες, μηδεμίαν ὑποσιάντες πολιτικὴν ἀτιμίαν καὶ μὴ ὀφείοντες τῷ δημοσίῳ. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἶχον ὁμῶς τὸν δικαστικὸν ὄρκον ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρδηττοῦ:

«Θὰ ψηφίσω κατὰ τοὺς νόμους... μὲ κρίσιν δικαιοσύνην, οὔτε χάριτος ἕνεκα οὔτε ἔχθρας». Ἐκαστος ἔφερεν ἐν χερσὶ πινάκιον πύξινον, ἐφ' οὗ ἦν ἐπιγεγραμμένον τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα. Ἡ ἀγορὰ εἶνε ἤδη πλήρης. Τρισχίλιοι καὶ πλείονες ἴσως θὰ κατανεμηθῶσιν εἰς τὰ διάφορα δικαστήρια κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἡ κλήρωσις ἐγένετο ἤδη ὑπὸ τῶν ἐννέα ἀρχόντων. Πεντακόσιοι καὶ εἰς ἡλιασταὶ, φέροντες βακτηρίαν ὁμόχρουν καὶ σύμβολον, «τὸ φρόνημα τῆς πόλεως» ἐν τοῖς στήθεσιν ἔχοντες, ὡς ἔλεγε βραδύτερον ὁ Δημοσθένης, ἔλαχον νὰ δικάσωσι τὸν Σωκράτην. Ὁ κλῆρος ἀληθῶς ἦτο βαρύτατος! Ἀπ' αὐτοῦ ἐξηρτήθη ἡ τύχη τοῦ φρονιμωτάτου καὶ δικαιοτάτου τῶν Ἀθηναίων, τοῦ ὁποῦ οὗ ὁ θάνατος ἔδωκε

τὸς λιμπροτάτας εἰς τὴν φιλοσοφίαν σελίδας. Μέλλει γίνε νὰ ἀπολογηθῇ πρὸς τοὺς συμπολίτας του ὅτι «οὐδὲν ἀνόμιον ἢ ἀσ-ἐξ.» κατὰ τὸν μακρὸν αὐτοῦ βίον οὔτε εἶπε ποτε οὔε διέτρο ξεν.

Θ'. Ἡ ὄψις τοῦ Δικαστηρίου. Οἱ Θεαταὶ. Ἐναρξίς τῆς δίκης. — Τὸ δικαστήριον ἐπληρώθη. Ὁ εἰσαγωγὸν τὴν δίκην ἄρχων, ὁ βασιλεύς, καταλαμβάνει τὸ προεδρικὸν αὐτοῦ βῆμα. Ἀπαγγέλλεται πρῶτον εὐχὴ εἰσιτήριος πρὸς τοὺς Θεοὺς καὶ καίται ὁ λιθιανωτὸς ἐπὶ τοῦ βήματι. Εἶτα κλείονται αἱ κιγλίδες. Πέριξ τῶν δρυφίτων πλήθους πολὺ ἀκροατῶν παρίσταται. Περιλυτοὶ ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων θεατῶν οἱ προσφιλεῖς ὁμιληταὶ καὶ θιασῶται τοῦ γέροντος φιλοσόφου ἀποστρέφουσι τὰ βλέμματα πρὸς τὸ δικαστήριον, ὁ Κρίτων, ὁ Κριτόδουλος, ὁ νεαὸς Φαίδων, ὁ μεγαλοκλικὸς Ἀτολλόδωρος, ὁ φέρων βαρύτητα πάντων τῶν ἄλλων τὸ κατὰ τοῦ διδασκάλου ἀδίκημα, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Αἰανόδωρος, ὁ Ἀντισθένης, ὁ Ἀσχίνης, οἱ Θεόβαντι Σαμμίους καὶ Κέσης, ὁ εἰκονοκταετής Πλάτων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀδριμάντου καὶ ἄλλοι πολλοὶ φίλοι καὶ θαυμάστοι τοῦ μεγάλου φρονος πρεσβυτοῦ, πρόθυμοι νὰ ὑποπῶσι πᾶσαν θυσίαν χάριν τοῦ κινδυνεύοντος. Ὁ Σωκράτης εἶχεν ἤδη ἀποκρούσῃ ἀξιοπρεπῶς τὰς προτάσεις αὐτῶν καὶ τὰς ἱκεσίας περὶ εἰσαγωγῆς τῆς δίκης. Ὡφειλε νὰ δώσῃ τὸ περιδείγμα τῆς τελείας ὑποταγῆς εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Ἄλλως, οὐδὲ προεἶδον, οὐδ' ἐπίστευσαν οἱ πελυάρθμοι φίλοι εἰς τὴν δυσμενῆ ἔκδοσιν τῆς δίκης, εἰ καὶ ἐφοβοῦντο τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Ἀνύτου, ὅστις καὶ πρῶτος ἄλλοτε μετεχειρίσθη τὸν δεκάσμων τοῦ δικαστηρίου. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ φιλόσοφος δὲν ἠτατήθη. Κατενόησε τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, εἰ καὶ οὐδὲν ἀπολύτως ἐπρίξε καὶ πρότερον, κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τὸ μεσολαβῆσαν ἀπὸ τῆς «ἰντωμοσίας» ἐν τῇ βασιλείᾳ σταῖ ἄχρι τῆς ἡμέρας τῆς δίκης, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ τρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἐπαπειλοῦντος κινδύνου, ὡσπερ δεικνύει ἡ θαυμαστὴ ἀπολογία του. Ἀγνοῶν, ὡς ἔλεγε, πρότερον ἦτο βέλτιον δι' αὐτὸν, ὑπετάχθη τελείως εἰς τὴν ἐν αὐτῷ ἐνδόμυχον «φωνὴν τοῦ θεοῦ», — εἶνε τὸ πολυθρύλητον «δαιμόνιον» ἡ ἐνδόμυχος αὕτη φωνὴ τῆς ψυχῆς τοῦ φιλοσόφου — μὴ φροντίσας τὸ πᾶσαν οὐδὲ πῶς ἔμελλε νὰ ἀπολογηθῇ πρὸς τοὺς δικαστάς. Ἐπίστευεν ὅτι μελετῶν διεδίωσεν, ὡς ἔλεγε πρὸς τὸν φίλον του Ἐρμογένη, καὶ ὅτι μελέτην καλλίστην ἀπολογίας ἐθεώρει τὸ ὅτι οὐδὲν ἀπολύτως ἀδικῶν διέπραξεν ἐν τῷ βίῳ του. Ἄλλως δὲ, πολλάκις ἀπέτρεψεν αὐτὸν ἀπὸ τούτου καὶ ἡ φωνὴ ἐκείνη τῆς συνειδήσεως, ἡ ὁμιλοῦσα ἐκ παιδῶν πρὸς αὐτὸν, ἡ μηδέποτε ψευθεῖσα ἐν τοῖς ἀντιξοοῖς τοῦ βίου συναντήμασιν. Πῶς λοιπὸν τώρα ἐν τῇ κρισιμωτάτῃ στιγμῇ τῆς ζωῆς του ἠδύνατο νὰ ἀπειθήσῃ πρὸς τὸ θεῖον;

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές)

Ἰ. Ὀλύμπιος.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

ΓΥΡΩ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ

ΡΥΘΜΟΙ

6

Νύχτα, καθὼς ὅλη τὴ γῆ μὲ ἥσιους θλιμμένους ζώνεις,
Κάτου ἀπ' τὴ δόρυμαυρα φτερὰ καὶ τὰ βαρεῖα ποῦ ἀπλώνεις,
Σταλάζει τὸ στοχατικὸ ποράπονό του ὁ Γκιώνης.

7

Μὲ χεῖλια ἀχόρταγα, καῦμέ, ἀκόμα τί προσμένεις
Νὰ πιῆς τὰ λίγα δάρυα μιᾶς βρύσης στερεμένης,
Ἐσὺ ποῦ πίνεις τὴ δροσιὰ τῆς γῆς καὶ δὲ χορταίνεις!

8

Τ' ἀγροῦ χορτὰρι δλόξερο, πόσον ὠραῖα τελειώνεις....
Μέσ' τὴ φωτιὰ τὴν ταπεινὴ ζωὴ σου ἀποθεώνεις,
Τρίζεις μὲ πείσμα καὶ μὲ μιᾶς δλάλαιρο φουντώνεις.

9

Ἡ ὄψη τῆς ποῦ μιὰ φορὰ ἔλαμπε ὡς φῶς ἔμπροστά του,
Τώρα καθὼς γέρνει χλωμὴ, καὶ μὲ τὰ μάτια κάτου,
Τ' ἀναθυμάει τὴ θλιβερὴ γαλήνη τοῦ θανάτου.

10

Γιλια ἀντηχοῦν, φιλιὰ, φωνὲς χαρούμενες, καὶ πέρα
Καθὼς βραδυάζει, ἐρωτικὴ γλυκολαλεῖ φλογέρα.
Ἔτσι νὰ νύχτωνες, πικρὴ ζωὴ μου, κάθε μέρα.

Ἀθῆναι.

Δημοσθένης Δημακόπουλος.

ΡΩΣΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Α. ΚΟΥΠΡΙΝ

ΜΙΑ ΠΡΟΠΟΣΙΣ

Δεκαπέντε λεπτά ἔμεναν ἀκόμα γιὰ νὰ μτῆ ὁ καινούργιος χρόνος, ὁ διακοσιοστός. Μετὰ δεκαπέντε λεπτά ὁ «Παγκόσμιος ἀναρχικὸς σύνδεσμος τῶν ἐλευτέρων ἀνθρώπων» θάρχιζε νὰ γιορτάζη τὴν πρωτοχρονιά τοῦ διακοσιοστοῦ χρόνου, γιατί σωστὰ 199 χρόνια εἶχαν περάσει ἀπ' τὴ μέρα ποῦ ἡ τελευταία χώρα μὲ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ἡ πιὸ πεισματάρη καὶ πιὸ συντηρητικὴ ἀπ' ὅλα τὰ κράτη, ἡ Γερμανία, ἀποχωρήθηκε ἐπιτέλους ἀπὸ τὴ γέρικη καὶ γελοία «ἐθνικὴ τῆς

ἀνεξαρτησία» καὶ ἐνώθηκε μὲ τὸ Σύνδεσμο τῶν ἐλευτέρων ἀνθρώπων.

Πουθενὰ ἄλλοῦ δὲ γιορτάζανε τὸν καινούργιο χρόνο μὲ τόση μεγαλοπρέπεια ὅσο στὸ Βόρειο καὶ Νότιο Πόλο, στοὺς Κεντρικοὺς σταθμοὺς τῆς Ἠλεκτρογεωμαγνητικῆς Ἑνώσεως. Τὰ τελευταία τριάντα χρόνια πολλὲς χιλιάδες τεχνῖτες, μηχανικοί, ἀστρονόμοι, μαθηματικοί, ἀρχιτέκτονες καὶ ἄλλοι σοφοὶ εἰδικοί μὲ αὐταπάρνηση δουλεύανε γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῆς σοφώτερης

καὶ ἡρωϊκώτερης ἰδέας τοῦ δευτέρου αἰῶνος. Θέλανε νὰ κάμουνε στὴ γῆϊνη σφαῖρα μιὰ γιγάντια Ἡλεκτρομαγνητικὴ σήραγγα καὶ γι' αὐτὸ τὴν περιτυλίξανε ἀπὸ τὸ βόρειο ὡς τὸ νότιο πόλο μὲ ἀτσαλένιο καλώδιο ντυμένο μὲ γουταπέρκα, ποῦ εἶχε μᾶκρος ὡς τέσσαρα δισεκατομμύρια χιλιόμετρα.

Στοὺς δυὸ τοὺς πόλους ἔστησαν Ἡλεκτραποδέκτας πολὺ μεγάλης δυνάμεως καὶ στὸ τέλος ἐνώσανε ὅλες τὶς ἄκρες τῆς γῆς μὲ ἀμέτρητα σύρματα. Τὴ μεγάλη αὐτὴ ἐπιχείρηση τὴν παρακολουθοῦσαν μὲ περιέργεια ὄχι μόνον ὅλης τῆς γῆς οἱ κάτοικοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων γειτονικῶν τῆς πλανητῶν μὲ τοὺς ὁποίους εἶχανε ταχτικὴ συγκοινωνία.

Μὲ φόβο καὶ φρίκη πολλοὶ περιμένανε νὰ δοῦνε τὴν ἀπραματοποίητη τάχα φαντασία τῆς Ἐνώσεως. Μὰ ὁ περασμένος χρόνος, ἦτανε χρόνος τῆς θριαμβευτικῆς νίκης τῆς Ἐνώσεως κατὰ τῶν σκεπτικιστῶν.

Ἡ ἀνεξάρτητη μαγνητικὴ δύναμη τῆς γῆς ἔκαμε νὰ κινηθοῦν ὅλες οἱ μηχανές, τὰ ἐργοστάσια, οἱ γεωργικὲς μηχανές, οἱ σιδηρόδρομοι καὶ τὰ βαπόρια. Μὲ τὴ δύναμη αὐτὴ θερμαίνανε τὶς κατοικίες καὶ φωτίζανε τοὺς δρόμους καὶ τὰ σπίτια. Ἡ δύναμη αὐτὴ εἶχε καταστήσει ἄχρηστο τὸ πετροκάρβουνο, ποῦ οἱ πηγές του πρὸ πολλοῦ ἐξαντληθῆκανε. Ἡ δύναμη αὐτὴ ἔκαμε νὰ λείψουν οἱ καπνοδόχοι ποῦ δηλητηριάζανε τὴν ἀτμόσφαιρα μὲ τοὺς καπνοὺς. Ἡ δύναμη αὐτὴ ἔσωσε τὰ λουλούδια, τὶς πρασινάδες καὶ τὰ δέντρα — τὴν ἀληθινὴν χαρὰ καὶ ὁμορφιά τῆς γῆς — ἀπὸ τὸ μαρασμὸ καὶ τὴν καταστροφή, κ' ἔδωκε ἀνήκουστα ἀποτελέσματα στὴ γεωργία ποῦ παντοῦ περίσσευε τὴν παραγωγὴ τῆς κατὰ τέσσαρες φορές παραπάνω.

*
**

Ἐνας ἀπ' τοὺς μηχανικοὺς τοῦ Βορείου σταθμοῦ, ποῦ τὸν εἶχαν ἐκλέξει πρόεδρο τοῦ γιορτασμοῦ τῆς πρωτοχρονιάς σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του, καὶ ὑψωσε τὸ ποτήρι του. Ὅλοι κείνη τὴ στιγμὴ σωπάσανε.

— «Ἀδέρφια! Ἄν θέλετε, τώρα μπορῶ νὰ ἔρθω σὲ συγκοινωνία μὲ τοὺς ἀγαπητοὺς ἀδερφούς μας ποῦ δουλεύουνε στὸ Νότιο σταθμὸ. Τώρα μόλις κάμανε σινιάλο.»

Τὸ μεγάλο σαλόνι τῶν συνεδριάσεων φαίνονταν ἀτέλειωτο στὸ μᾶκρος. Εἶτανε ἓνα μεγαλοπρεπέστατο κτίριο ἀπὸ γυαλί, μάρμαρο καὶ σίδηρο, ὅλο ζωγραφισμένο μὲ πλούσια χρώματα καὶ τριγύρω μέσα ὅλο δέντρα μικρὰ μεγάλα κ' ἔτσι ἔμοιαζε ἓνα πανώριο θερμοκήπιο κ' ὄχι ἓνα κοινὸ μέρος. Πάτησε λοιπὸν ὁ πρόεδρος μὲ τὸ δάχτυλό του ἓνα κουμπὶ ποῦ εἶταν καρφωμένο πάνω στὸ τραπέζι. Μὲ μιᾶς φάνηκε ἓνα μεγάλο σαλόνι παραπλάϊ σὰν παλάτι ὅπου κ' ἐκεῖ καθότανε γύρω σὲ τραπέζια κάτι σωματώδεις ἄνθρωποι μὲ πρόσωπα ὁλόχαρα κ' εὐθυμα, ντυμένοι κάτι πολὺ λαφρὰ ρούχα. Ἡ ἀπόσταση ἀνάμεσο τῆς μιᾶς παρέας καὶ τῆς ἄλλης θὰ εἶταν ὡς δέκα ἑκατομμύρια ὀργυιές. Τότε ὁ πρόεδρος μὲ τὸ ποτήρι ὑψωμένο ἄρχισε τὸ λόγο του:

— «Ἀγαπητά μου ἀδέρφια! Δόξα στὴ ν^α αἰώνια, εὐχάριστη κ' ἀφθαρτὴ ζωὴ! Δόξα στὸ μόνον Θεὸ τῆς Γῆς, τὸν Ἄνθρωπο! Ἄς ἐξυμνήσουμε ὅλες τὶς χαρὲς καὶ τὶς ἀπόλαυσες τοῦ σώματός του καὶ ἄς γονατίσουμε μὲ σεβασμὸ μπροστὰ στὰ θάνατο Πνεῦμα του.

Σᾶς θωρῶ εἶσι περήφανους, θαρρετοὺς καὶ εὐθυμούς κ' ψυχὴ μου πλημμυρεῖ ἀπὸ ἀπέραντη ἀγάπη! Τίποτα δὲν στενοχωρεῖ καὶ δὲ ζαλίζει τὸ πνεῦμα μας κ' οἱ ὀρέξεις μας δὲν ἔχουν κανένα περιορισμὸ. Δὲν ξέρομε τί θὰ πῆ ὑποταγὴ, ἐξουσία, μῖσος, ἔχθρα, διασμός, ἀπάτη, ψευτιά.

Ἡ φύση κάθε μέρα μᾶς φανερώνει κ' ἀπὸ ἓνα τῆς καινούριου μυστήριου μὲ τὴν ἀτέλιωτη καὶ παντοδύναμη Ἐπιστήμη. Ὡς κ' ὁ θάνατος δὲ μᾶς τρομάζει, γιὰτὶ φεύγουμε ἀπὸ τὴ ζωὴ ὄχι πιραμορφωμένοι ἀπὸ τὰ γερατειὰ μὲ φρίκη στὰ μάτια καὶ κατάρα στὰ χεῖλια, ἀλλὰ σοβαροί, χαρούμενοι, ὁμορφοί, μὲ τὸ χιμόγελο στὰ χεῖλια, κλείοντες τὰ μάτια μας σ' ἓν κουρασμένοι ὁδοιπόροι.

Ἡ δουλειὰ γιὰ μᾶς εἶναι ἀπόλαυση. Καὶ ἡ ἀγάπη μας ξελευτερωμένη ἀπὸ κάθε λογῆς δεσμοὺς καὶ πονηριὰς μοιάζει τὴν ἀγάπη τῶν λουλουδιῶν. Τόσο λεύτερά κ' ἀθώα εἶναι. Ὁ μόνος κύριός μας εἶναι ἡ Ἀνθρώπινη Μεγάλοφυΐα. Φίλοι μου! Αὐτὰ ποῦ σᾶς λέγω μπορεῖ νὰ εἶναι πολὺ γνωστά σας μὰ δὲν μπορῶ νὰ κάνω ἀλλιῶς, πρέπει νὰ τὰ πῶ. Σήμερα τὸ πρωὶ μὲ διαθέτῃ προσοχὴ διάβαζα ἓνα βιβλίον ποῦ οἱ σελίδες του εἶναι φρικτὲς. Διάβαζα τὴν «Ἱστορίαν τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ XX αἰῶνος». Συχνὰ ἐσκεπτόμουν: «νὰ μὴ διαδῶζω κανένα παραμύθι;» Τόσο πολὺ ἄδικη, τόσο τερατώδης, τόσο φρικτὴ μού φαινόταν ἡ ζωὴ τῶν προγόνων μας, ποῦ ἐννιά αἰῶνες τώρα μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τους. Φιλάσθενοι, ἀδύνατοι, περίλυποι, σκεπτικοί, ἀκάθαρτοι, φοβιτσιάρηδες, ἐγκυλισμένοι, εἶτανε τότες οἱ ἄνθρωποι. Ἐνας τύχαινε νὰ κλέψῃ ἓνα κομάτι ψωμὶ κ' ἔφευγε σὲ μιὰ σ ορεινὴ γωνιά καὶ τὸν ἔριβε στὸν κῆρφο του δειλὰ μὴ τυχόν καὶ τὸν ἰδῇ κανεὶς. Ὁ ἓνας ἔπαιρνε μὲ τὸ ζόρι τοῦ ἄλλου τὴν κατοικία, τὸ κτῆμα του, τὸ νερό του, τὴ γῆ του, ὡς καὶ τὸν ἄερα. Καὶ ἡ γῆ ποῦ εἶναι τόσο μεγάλη καὶ τόσον ὠραία δὲν τοὺς χωροῦσε κείνους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς φαινότανε σὰν φυλακὴ καὶ πληκτικὴ σὰν κοιμητήριον.

Μὰ ἀνάμεσα στοὺς φοβισμένους καὶ τρεμούληδες ἐκείνους σκλάβους, ξάφνου σηκώνανε κεφάλι μερικοὶ ἀνυπόμονοι περήφανοι ἄνθρωποι, ἀληθινοὶ ἥρωες μὲ καρδιά. Πῶς γεννιούντανε τέτοιοι ἥρωες σ' ἐνεῖνο τὸν ἄδικο καὶ πρόστυχον αἰῶνα, μού φαίνεται πολὺ παράξενο! Βγαίνανε στὶς ἀνοιχτὲς πλατεῖες καὶ στὰ τριστρατα καὶ βροντοφωνοῦσαν: «Ζήτω ἡ λευτεριά!» Τότες, σ' ἐκείνη τὴν ἀποτρόπαιη κ' αἱματηρὴ ἐποχὴ, ποῦ κανέναν σπῆτι δὲν εἶταν ἀσφαλισμένο ἄσυλο, τότες ποῦ ὁ ἐκβιασμός, ἡ τυραννία καὶ τὰ κακουργήματα βραβεύονταν βασιλικά, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ μεθυσμένοι ἀπὸ τὸ ἅγιο αἶσθημα τῆς λευτεριάς, φωνάζανε: «Κάτω οἱ τύραννοι!»

Ἀδέρφια, βλέπετε αὐτὸ τὸ γιοφῆρι ἀπὸ ἄν-

θράπινα κόκκαλα ποῦ ἐνώνει τὴν τωρινὴ λαμπρὴ ἐποχὴ μὲ τὸ ἀπαίσιον παρελθόν; Φαντάζεσθε κείνο τὸν ποταμὸ ἀπὸ αἷμα ποῦ ἔβγαλε τὴν ἀνθρωπότητα στὴν ἀνοιχτὴ καὶ φωτεινὴ θάλασσα τῆς παγκόσμιας εὐτυχίας;

Αἰωνία ἢ μνήμη σας μάρτυρες ἀθώρητοι καὶ ἀμίλητοι. Τότες ποῦ πεθαίνατε, στ' ἀνοιχτὰ μάτια σας ποῦ ἀτενίζανε σ' ἓνα μακρὸν μέλλον ἔλαμπε τὸ χαμόγελο. Θωρούσατε στὴ φαντασία σας ἑμᾶς τοὺς ἐλεύθερους καὶ δυνατοὺς καὶ πάνω ἀπὸ ψυχομαχητό σας μᾶς στέρνατε τὴ στερνὴ εὐλογία σας.

Φίλοι! Ἄς πιῶμε, μ' εὐλάβεια καὶ σιωπῇ, γιὰ τὴ μνήμη τῶν μαρτύρων αὐτῶν κι' ὁ καθένας μας ἄς φαντασθῇ τὸ βλέμμα αὐτὸ τῆς εὐλογίας νὰ πέφτῃ ἀπάνω του!...»

Καὶ ἤπιανε ὅλοι μ' εὐλάβεια καὶ σιωπῇ. Μόνο μιὰ πολὺ ὁμορφὴ γυναῖκα ποῦ καθότανε πλάϊ στὸν ρήτορα, ξάφνου ἔρριξε τὸ κεφάλι της στὸ στήθος τοῦ ἀπάνω κ' ἔκλαψε πικρά. Στὴν ἐρώτηση, γιὰτὶ κλαίει, ἀπάντησε μὲ χαμηλὴ φωνή: — Καὶ ὅμως... ἤθελα νὰ ζῶ κείνη τὴν ἐποχὴ... μαζί μὲ κείνους....

[Ἀπὸ τὸ Ρωσικόν].

Κων)πιλιν.

Ν. Καστρινός.

ΠΩΣ ΝΑ ΤΑ ΕΙΠΩ...

Πῶς νὰ τὰ πῶ, τὰ ὁράματα
 Ὅπου ξανοίγω σὲ κόσμους δικούς μου,
 Καὶ στῆς ψυχῆς μου τὰ πλάτη τ' ἀτέλειωτα;
 Πλάσματα καὶ ὄνειρα, κάλλη κι' ἀσχήμιες,
 Κορμιά, ἀναστήματα, λοιλούδια ἀφάνταστα...
 Πῶς νὰ τὰ πῶ, τὰ ὁράματα;
 Τὶς ξωτικὲς συμφωνίες, τὰ ξένα τραγούδια
 Σὲ χεῖλια ἀνέγγιχτα, δοξάρια θλιμμένα;
 Πῶς νὰ τὰ πῶ ὅσα ἀνείπωτα λόγια μοῦ κλάψανε
 Στόματα ἀμίλητα, μάτια οδυσμένα;
 Τὰ νοιώθω μέσα μου, ὄχλος νὰ θράζουν
 Ὑμνοὶ, βλαστήμιες, φωνὲς καὶ τραγούδια
 Ναοὶ γκρεμίζονται, χτίζονται θρόνοι
 μέσα μου. Θρίαμβοὶ θρηνοὶ βοῦνίζουν
 Κι' εἶμαι ὁ χιλιόφωνος, κι' εἶμαι ὁ ἀμίλητος.
 Πῶς νὰ τὰ πῶ τ' ἀνιστόρητα, ὠϊμένα,
 λαλήματα ποῦ μὲ πεθαίνουν;.....

Σ. Μ.

Ο ΤΥΧΗΡΟΣ

(Παραμῦθι τῆς Ζανξιβάρης)

Ἡ ὠραία Βαϊνάδ εἶχεν ὑπανδρευθῆ πρὸ ἐτῶν τὸν Χαροῦν δὶν Σαβᾶχ καὶ ἐξοῦσε μὲ τὸν ἄνδρα της ἀρκετὰ εὐτυχισμένη. Ἐνα πρᾶγμα μόνο τὴν ἔκαμε νὰ λυπᾶται, καὶ αὐτὸ ἦτον ἡ πτώχεια. Ἡ πάστρα καὶ ἡ προκοπὴ ἔλαμπαν ἀπ' ἐπάνω της καὶ μὲ τὰ προτερήματα αὐτὰ ἐπροσπαθοῦσε νὰ ἀναδείξῃ τὴν ἐμμορφία της. Ἐν τούτοις ὅταν ἔβλεπε στὸν δρόμο καμμιὰ πλούσια καλοφορεμένη καὶ στολισμένη τὴν ἔπιανε τὸ παράπονο. Ὅταν τὴν τελευταία φορὰ εἶχε πάγει στὸ λουτρό, ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἐτοιμάζετο νὰ φύγῃ μιὰ κυρία. Τέτοια ὠραία στολίδια ποιέ της δὲν εἶδε ἡ Βαϊνάδ. Ἡ εὐτυχισμένη ἐκείνη γυναῖκα ἔλαμπεν ἀπ' τὸ χρυσάφι καὶ τὰ διαμαντικά.

— «Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ γυναῖκα; ἠρώτησε τὴν λουτρόραϊνα.

— «Εἶναι ἡ γυναῖκα τοῦ μουαλίμ Σαβουρῆ».

Ἡ ὠραία Βαϊνάδ ἔπεσε σὲ βαθειὰ συλλογὴ. Ἄλλ' ὅταν ἐνδύθηκε καὶ ἐβγήκε στὸν δρόμο, ἔξαφνα τῆς ἦλθε μιὰ ἰδέα.

— «Πρέπει νὰ γίνῃς μουαλίμ», ἦτον ὁ πρῶτος λόγος, ποῦ εἶπε στὸν ἄνδρα της, ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι.

— «Ἐγώ; καὶ τί ξέρω ἐγὼ ἀπὸ γιαιτρικά, ἀπὸ δότανα, ἀπὸ ἐξορκισμοὺς ἀπὸ μαγεῖες καὶ τέτοια πράγματα;»

«Δὲν πειράζει» κἀνε ὅμως ὅ,τι θὰ σοῦ πῶ, καὶ ἔννοια σου. Πάρε τώρα μελάνη, πέννα καὶ χαρτὶ καὶ γράψε φυλακτά».

Εὐπειθὴς εἰς τὰς διαταγὰς της, διότι οἱ ἔξυπνες γυναῖκες πάντα ἔχουν δίκαιο, ὁ ἄνδρας ἐκάθησε καὶ ἄρχισε νὰ ζωγραφίζῃ ἐπάνω στὸ χαρτὶ κάτι μυστηριώδη σημεῖα καὶ παράξενα σχέδια. Ἡ Βαϊνάδ ἐδίπλωσε μὲ προσοχὴ τὰ χαρτιά, καὶ ἄρχισε τὸ ἐμπόριο. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτον ἔκτακτο, διότι ἡ ἀνοησία καὶ ἡ βλακεία τῶν ἀνθρώπων εἶναι χωρὶς ὅρια. Αὐτὸ τὸ φυλακτὸ ἐφύλαγεν ἀπ' τὸ κακὸ τὸ μάτι κ' ἐκεῖνο διατηροῦσε τὴν ἐμμορφία, τὸ ἄλλο ἐπανεφέρει τὸν ἄπιστο σύζυγο εἰς τὸν ἴσιον δρόμο, καὶ τὰ λοιπὰ. Ἐτυχε νὰ δοηθῆσῃ καὶ ἡ τύχη εἰς μερικὰς περιστάσεις, καὶ ἡ εὐτυχία ἀκούσθηκε, ἐνῶ — ὅπως συνήθως συμβαίνει — γιὰ τὴν ἀποτυχία κανένις δὲν μιλεῖ.

Ἦστερ' ἀπ' ὀλίγον καιρὸ τὰ φυλακτά τῆς χανοίμισσας ἐπληρώνοντο μὲ χρυσάφι. Ἡ Βαϊνάδ ἦτον ὄλοχαρά, ἀλλ' ἀκόμη δὲν ἦτο τελείως εὐχαριστημένη ἤθελε περισσότερα.

Μιὰ μέρα ὁ Σουλτᾶνος εἶδεν, ὅτι τὸ σουλτανικὸ ταμεῖο τὸ ἀδειασαν κλέφτες. Χρυσάφι, χρήματα, διαμαντόπετρες, στολίδια, ὠραία τεχνουργήματα μεγάλης ἀξίας εἶχαν γίνῃ ἀφαντα.

— «Ποιὸς θ' ἀνακαλύψῃ τοὺς κλέφτες, ποιὸς θὰ μοῦ ἀποδώσῃ τοὺς θησαυροὺς μου;»

Πολλοὶ εἶπαν εἰς τὸν Σουλτᾶνο, ὅτι μόνον ὁ περίφημος μουαλίμ Σαροῦν, μόνον αὐτὸς θὰ ἤμ-

πορέση νὰ ἀνακαλύψῃ τὸν θησαυρὸν καὶ κατὰ διαταγὴ τοῦ ἰσχυροῦ μονάρχου ὕστερ' ἀπ' ὀλίγο ἔκαλεῖτο αὐτὸς εἰς τὸ παλάτι.

— «Ὅλοι θαυμάζουν κ' ἐπαινοῦν τὴν ἰκανότητά σου, εἶπεν ὁ Σουλτάνος· εἶσαι ἄξιος νὰ βρῆς ποῖος ἔκλειπε τοὺς θησαυροὺς μου;»

— «Τοὺς θησαυροὺς σου, μεγάλε βασιλέα ἤμπορῶ νὰ βρῶ, ἀλλὰ τὰ ὀνόματα τῶν κλεφτῶν δὲν θὰ ἤμπορέσω νὰ σοῦ τὰ πῶ».

— «Καλὴ, καὶ πόσον καιρὸ θέλεις;»

— «Σαράντα μέρες».

Ὁ Σουλτάνος μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ βρεθοῦν οἱ θησαυροὶ τοῦ ἔστειλεν ἀφθονα δῶρα εἰς τὸ σπίτι τοῦ μουαλίμ, φαγητὰ ἀπ' τὸ βασιλικὸ τραπέζι τοῦ καὶ ἓνα μεγάλο πουγγὶ γεμᾶτο χρυσαίφι. Ὅλ' αὐτὰ ὅμως ἀντὶ νὰ χαροποιήσουν, τὸ ἐναντίο ἔκαμον πολὺ ἄθυμο τὸν Χαροῦν καὶ ἐκάθησε μὲ τὴν γυναῖκά του νὰ συλλογισθοῦν, τί πρέπει νὰ κάμουν.

— «Ἄς περιμένουμε· ἂν δὲν κατορθώσουμε νὰ βροῦμε τὸν θησαυρὸ μέσα σὲ 35 μέρες, σηκωνόμεθα καὶ φεύγουμε καὶ πᾶμε νὰ ζήσουμε ἄλλοῦ. Ὁ κόσμος εἶναι μεγάλος».

— «Καλὰ λές».

— «Ἄς κάνουμε ἐδῶ μιὰ τρύπα καὶ ἄς βάλουμε μέσα 40 βῶλους. Κάθε βράδυ ἄς βγάλουμε ἀπὸ ἓναν βῶλο, καὶ ὅταν ἴδοῦμε, ὅτι μένουν πέντε, ἐτοιμαζόμεθα καὶ φεύγουμε. Ἀπὸ χρήματα δὲν ἔχουμε ἀνάγκη».

Οἱ κλέφτες, ἀνόητοι καὶ δεισιδαίμονες, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἐφοβήθησαν πάρα πολὺ, ὅταν ἔμαθαν ὅτι τὴν ἀνακάλυψι τοῦ θησαυροῦ ἀνέλαθεν ὁ ἄξιος μουαλίμ καὶ ἄρχισαν νὰ συλλογίζονται, πῶς νὰ γλυτώσουν ἀπ' τὸν κίνδυνον. Ὁ πρῶτος τῆς συμμορίας, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπὸ 40 ἄτομα, καὶ τῆς ὁποίας μέλη ἦταν ὅλοι οἱ αὐλικοί, ἐπέρασε τὸ βράδυ κρυφὰ κρυφὰ ἀπ' τὸ σπίτι τοῦ Χαροῦν γιὰ νὰ ἰδῆ τί γίνεται ἐκεῖ. Στὴν ἀρχὴ τίποτε ἔκτακτο δὲν εἶδεν, ἔξαφνα ὅμως ἄκουσε τὴν φωνὴ τοῦ Χαροῦν, ποῦ ἔλεγε. «Βγῆκε ὁ πρῶτος». Τοῦ ἀρχικλέφτη ἐλύγισαν τὰ γόνατα ἀπ' τὴν τρομάρα, διότι ἐνόμισεν, ὅτι αὐτὸν ἀπέβλεπεν ὁ λόγος τοῦ Χαροῦν, καὶ ἐπομένως ἀνεκαλύφθη. Ἄλλ' ὁ Χαροῦν οὔτε κἂν ἐραντάζετο, ὅτι ἦτο κάποιος ἀπ' ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ ἄκουε· εἶχε βγάλει μονάχα ἓναν βῶλο ἀπ' τὴν τρύπα, ἡ ὁποία ἔτυχε νὰ εἶναι κοντὰ στὸ παράθυρο, καὶ εἶπε «Βγῆκε ὁ πρῶτος!»

Τρομαγμένος ἔτρεξε πρῶτ' οἱ κλέφτης εἰς ἓνα ἀπ' τοὺς συντρόφους του καὶ τὸν εἶπε τὰ διατρέξαντα. Ἀπεφάσισαν τὸ βράδυ νὰ πᾶν μαζὺ καὶ οἱ δύο εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χαροῦν καὶ νὰ κατασκοπεύσουν. Ποιὸς ἤμπορεῖ ὅμως νὰ περιγράψῃ τὴν φρίκη τους, ὅταν ἄκουσαν τὴν φωνὴ τοῦ Χαροῦν νὰ λέγῃ. «Βγῆκε καὶ ὁ δεῦτερος, μᾶς μένουν ἀκόμα τριάντα ὀκτώ».

— «Φῶς φανερὸ ὅτι ἐπροδοθήκαμε», λέγει ὁ δεῦτερος κλέφτης.

— Τί νὰ κάνουμε τώρα; Κινδυνεύει ἡ ζωὴ μας· σίγουρ' ὅλοι εἴμεθα γιὰ τὴν κρεμάλα».

— «Πᾶμε νὰ πῆσουμε στὰ πόδια τοῦ Χαροῦν καὶ νὰ ἐξαγοράσουμε τὴν σιωπὴ του.»

Δειλὰ δειλὰ ἐκτύπησαν τὴν θύρα. Ὁ Χαροῦν ἀνοιξε καὶ μὲ πολλὴ ἐκπληξί του εἶδεν ἐμπρὸς του τὸν βεζύρη καὶ τὸν ἀρχιγραμματέα.

«Ἐρχεσθε χωρὶς ἄλλο γιὰ τὴν κλειψιά» ἔτραύλισεν ὁ Χαροῦν μὲ ἀμίχανία, ἀλλ' ἀμέσως συνεκράτησε τὸν ἑαυτὸ του, ὅταν τοὺς εἶδε, ποῦ ἐκτυτάχθησαν ἀρκετὰ ἐκφραστικὰ καὶ ὕτερα ἄρχισαν νὰ τὸν παρακαλοῦν νὰ μὴ τοὺς προδώσῃ, ὑποσχόμενοι νὰ τὸν ἀνταμείψουν πλουσίως καὶ νὰ τὸν εὐγνωμονοῦν εἰς ὅλη τους τὴν ζωὴ.

— «Τὸ ἤξευρα, πῶς ἐσεῖς εἶχате παρμένους τοὺς θησαυροὺς, εἶπε μὲ ἐκφρασι Μεγάλου Μογγόλου ὁ Χαροῦν καὶ γι' αὐτὸ εἶπα στὸν Σουλτάνο, ὅτι ἤμπορῶ νὰ βρῶ τοὺς θησαυροὺς του, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἤμπορῶ νὰ πῶ. Τί θὰ γίνουμε ἐμεῖς οἱ πτωχοί, ἂν ἐσεῖς γίνετε ἐχθροὶ μας;»

— «Πῶς νὰ σ' εὐχαριστήσουμε, εὐγενέστατε;» εἶπαν οἱ κλέφτες καὶ ἄδειασαν τὰ σακκοῦλες τους μέσα στὰ φοῦχτες τοῦ Χαροῦν.

— «Δὲν θέλω τίποτε, τοῦτο μόνο σᾶς παρακαλῶ, νὰ πᾶτε αὐριο πρῶτ' ἢ καλύτερα ἀπόψε τὴν νύκτα καὶ νὰ βάλετε ὅλα, ὅσα ἐπήρατε εἰς τὸν τόπο τους, κυττάξτε νὰ μὴ λείπη τίποτε».

Οἱ κλέφτες ὑπεσχέθησαν νὰ κάμουν κατὰ τὴν παραγγελία του καὶ φεύγοντες ἐφίλησαν τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια τοῦ μουαλίμ.

Ὁ Χαροῦν ἔπαιρνε κάθε βράδυ ἀπὸ ἓναν βῶλο καὶ τὸν ἔρριχνε, καὶ ὅταν πλέον δὲν ἔμεινε τίποτε μέσα στὴν τρύπα, ἐπῆγε στὸν Σουλτάνο καὶ τοῦ λέγει.

— «Μεγάλε Σουλτάνε, νὰ τὸ κλειδί τοῦ θησαυροφυλακίου σου, πρῶτον μὲν τὸ εἶχες δώσει πρὸ σαράντα ἡμερῶν. Ἄνοιξε τώρα καὶ δὲς μόνος σου».

Μεγάλος ἦτον ὁ θαυμασμὸς τοῦ Σουλτάνου, ὅταν ἀνοιξε καὶ εἶδεν, ὅτι δὲν ἔλειπεν οὔτε τὸ παραμικρότερο πράγμα, ἀλλ' ὅλα ἦσαν στὴν θέσι τους, ὅπως καὶ προτήτερα.

Ὁ Χαροῦν ἔγινεν ὁ ἄνθρωπος τῆς ἡμέρας. Ἄρχισε νὰ βρέχῃ γι' αὐτὸν χρυσὴ βροχή. Ὅλοι ἠθέλαν νὰ ἔχουν τὴν εὐνοια ἐνὸς τόσο σοφοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἔστειλαν ἀφθονα δῶρα, ἰδιαιτέρως ὅμως περισσότερο γενναιοδωροὶ ἀπ' ὅλους ἦταν οἱ κλέφτες.

Ἐν τούτοις ὁ Χαροῦν καθόλου δὲν ἦτο εὐχαριστημένος καὶ συχνὰ ἐξέφραζεν εἰς τὴν ὥραία Βαϊνάβ φόβους γιὰ τὸ μέλλον.

— «Δὲν ἤμπορῶ πλέον νὰ βαστάξω, ἔλεγεν ὁ Χαροῦν. Μὲ λέγουν, πῶς ξεύρω τὰ πάντα, κ' ἐγὼ δὲν ξεύρω τίποτε. Ἐνα μόνον μέσο σωτηρίας βλέπω, νὰ κάμω τὸν τρελλό, καὶ πιστεύω τότε νὰ μὲ ἀφήσουν ἡσυχὸ οἱ ἄνθρωποι.»

Ἄμ' ἔπος, ἄμ' ἔργον! Παίρνει μιὰ μαγκοῦρα καὶ μισόγυμνος τρέχει στὸ δρόμο. Περιῶντας ἀπ' τὸ λουτρό, ἐμβαίνει μέσα σὰν ἄγριο θηρίο καὶ ὀρμᾷ μὲ τὸ ξύλο ἐπάνω στὸν Σουλτάνο, ποῦ ἔτυχεν ἐκεῖνη τὴν στιγμὴ νὰ εἶναι μέσα, καὶ ὁ ὁποῖος βλέποντας τὸν Χαροῦν νὰ τρέχῃ ἐπάνω του σὰν τρελλός, φεύγει ἔξω ἀπ' τὸ λουτρό. Μόλις ὅμως ἐβγῆκεν ἔξω, καὶ ἔπεσεν ὄλος ὁ θόλος τοῦ παλαιοῦ λουτροῦ καὶ κατεπλάκωσεν

ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔμειναν μέσα. Ὁ Χαροὺν ἐσιάθη ἀμέσως καὶ λέγει.

— «Βλέπεις! Ἐνόησα ὅτι ὁ θόλος τοῦ λουτροῦ ἦτο ἔτοιμος νὰ πέση καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτο καιρὸς γιὰ λόγια, ὥρμησα ἐπάνω σου καὶ σὲ ἔκαμα νὰ φύγης ἔξω. Συγχώρεσέ με!»

Ὁ Σουλτάνος τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν ὠνόμασεν ἀδελφὸ του.

«Μιὰ χάρι σὲ παρακαλῶ».

— «Λέψε, τί θέλεις;»

— «Δώσέ με τὴν ἄδεια νὰ μὴν κάμω πειλὸν τὸν μουαλίμ, μεγαλείτερο κατόρθωμα ἀπ' τὸ σημερινὸ δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ κάμω. Διάταξε τοὺς ὑπηκόους νὰ μὲ ἀφήσουν νὰ ζήσω ἡσυχος».

— «Γεννηθῆτω τὸ θέλημά σου!»

Γ. Καταζῆς

ΤΣΕΡΝΑΓΟΡΑ. — Η ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΙΚΗ ΨΥΧΗ

Ὁ Πιλότης, ὅταν οἱ μαθηταὶ του ἀπλωναν ἐπάνω ἀπὸ μιὰ ἱστορικὴ σύνθεσιν ἓνα οὐρανόν, ὅμοιον μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους οὐρανοὺς, ἐξάρωνε παράξενα τὰ φρούδια του καὶ ἔλεγε μὲ πεισματάρικη φωνή: «Ὁ οὐρανὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ἱστορικὸς οὐρανός». Ὁ μεγάλος ζωγράφος ἐξέφραζε μιὰ βαθύτατην αἰσθητικὴν ἀλήθεια. Οἱ ζωγραφίαι ποῦ μᾶς φθάνουν ἀπὸ τὴ μακρυσμένη ζωὴ, οἱ οὐρανοὶ ποῦ ἔζησαν στὸ βάθος τῶν χρόνων, τὸ φῶς ποῦ τὸ κατὰπιεν ἡ νύχτα τῶν αἰώνων, τὰ δένδρα τ' ἀνύπαρκα, ποῦ τὴ βοή τῶν φυλλωμάτων τους μᾶς φέρνει μόνον στὰ φτερά τῆς ἡ παρόδοσις, οἱ γραμμὲς ποῦ ἔσπασαν κ' ἐξεψύχησαν κάτω ἀπὸ τὸ κύλισμα τῶν ἡμερῶν, ἔχουν τ' ἀγνὰ τὰ χρώματα τῶν φαντασμάτων ποῦ ἀγαποῦν νὰ γλιστροῦν μέσα στὸν σκοτεινὸν ἀέρα κ' ἔχουν τοὺς ἡχους τοὺς κουρασμένους τῶν ὀδοιπόρων φωνῶν. Ὁ οὐρανὸς ποῦ ἀπλώνεται ἐπάνω ἀπ' τὰ συντριβόμενα Περσικὰ ξύλα στὸν κόλπον τῆς Σαλαμίνας δὲν εἶναι — σωστὰ ἐπαρτηροῦσεν ὁ Πιλότης — δὲν εἶναι ὁ οὐρανὸς ποῦ σκεπάζει τὰ μεγάλα ἱστία τῆς ἀνεμότρατας, καὶ τὰ σύννεφα, ποῦ κυλοῦν ἐπάνω ἀπ' τοὺς βράχους τῆς Μυνηναίας Ἀκροπόλεως, δὲν εἶναι τὰ σύννεφα ποῦ ἀπλωναν τὶς μεγάλες σκιές τους ἐπάνω ἀπὸ τὴν σύγκρουσι τῶν ἀσπίδων, μπροστὰ στὴν Πύλη τῶν Λεόντων.

Ἡ φύσις ἀλλάζει μαζὴ μὲ τὴν ζωὴν. Ἡ ψυχὴ δυνατότερη ἀπ' τὴ φύσι βάζει πάντα ὀλόγυρά της μίαν νέαν σφραγίδα στὴν ὄψιν τοῦ κόσμου. Καὶ ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ὠραίας μελαγχολίας, ποῦ ἀναδίδει ἡ ζωγραφία τοῦ παρελθόντος ἀπ' τὰ ἔργα τῆς τέχνης. Ἄν μιὰ μεγάλη δύναμις εἴμποροῖσε νὰ σταματήσῃ ἓνα τόπον στὸ πέρασμα τῆς ζωῆς καὶ νὰ μαρμαρώσῃ τὴν ἔκφρασί του στὸ ξετύλιγμα τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ τόπος αὐτὸς θὰ ἔκανε τὴν ἐντύπωσι ποῦ κάνει μιὰ ζωγραφία καὶ ἓνα ποίημα, ἐντύπωσι αἰσθητικὴ. Ἡ Πομπηία ἴσως εἶναι μιὰ τέτοια ζωγραφία καὶ ἓνα τέτοιο ποίημα ἀνάμεσα στὴ σύγχρονη ζωὴ. Ἡ Πομπηία ὅμως εἶναι ἓνας ὠραῖος βρυκόλακας. Ἡ Τσερναγόρα εἶναι περισσότερο ἡ ζωγραφία καὶ τὸ ποίημα ποῦ ζητοῦμεν. Ὁ βράχος αὐτὸς ὁ σφηνωμένος μὲ τὴν ἀλλοτινὴ του ζωὴ ἀνάμεσα στὰ στήθη ἑνὸς ξένου πολιτισμοῦ, φαντάζει στὰ μάτια τοῦ περιηγητοῦ, ποῦ ἀντικρύζει ἔξαφνα μπροστὰ του τοὴν κοιλάδα τῆς

Κεττίγνης, σὰ μελαγχολικὴ *στάμπα* ἀρχαίου συναξαριοῦ. Ὅταν μάλιστα ὁ περιηγητὴς τύχῃ νὰ ἔρχεται ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἡ καινούρια ζωὴ περνῶντας τόσο σιμὰ καὶ τόσο σύρριζα στὸν πεθαμένο Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ, κάνει μακρυνότερη τὴν ἀπόστασι καὶ νεκρότερη τὴν ἱστορία, ἡ ἐντύπωσις εἶνε πλέον ζωηρὴ ἀκόμη. Γιατὶ ἐδῶ ἀνάμεσα στοὺς βράχους αὐτοὺς τίποτε δὲν εἶναι παλαιὸ καὶ τίποτε καινούριον, γιὰ ὅλα εἶναι παλαιὰ καὶ ὅλα σταματημένα στὸν ἀλλοτινὸ ρυθμὸ τῆς πρώτης ζωῆς. Ἡ φύσις καὶ ἡ ζωὴ περπατοῦν ἀγκαλιασμένες σφιχτὰ στὰ παλαιὰ μονοπάτια τῆς ζωῆς. Τὰ βουνὰ ἀγροικιοῦνται ἀκόμη μὲ τὰ νερὰ τῶν κατακλυσομῶν· ὁ ἀέρας τραγουδεῖ τὰ πανάρχαια τραγούδια τῆς παλληκαριᾶς καὶ τῆς ἀγίτης· τὸ φῶς ἔχει τὴ σκληρὴ λευκότητα τῶν πρώτων ἀνατολῶν· τὰ δένδρα κρατοῦν ψηλὰ στοὺς λόφους τὶς γραμμὲς τῶν πρώτων παιγνιδιῶν ποῦ ἐπαιγνίδισαν μὲ τὸ πνεῦμα τῶν ἀνέμων, οἱ ἀνθρώποι περπατοῦν μὲ τὸ ἐλεύθερον βῆμα τῶν πρώτων ποιμένων καὶ τῶν πρώτων πολεμιστῶν. Καὶ γι' αὐτὸ ὅποιος φθάνει στὸν τόπον αὐτὸν ἔχει τὴν αἴσθησι πῶς ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο τῆς πεθαμένης ζωῆς καὶ ἔχει τὴν αἴσθησι ἑνὸς χάους πίσω ἀπ' τὰ βήματά του, ἑνὸς χάους ποῦ τὸν ξεχωρίζει σκληρὰ ἀπὸ τὴν ἀλαργιὴν πεδιάδα, ὅπου κινεῖται ἡ ζωὴ ἡ δική του καὶ ὅπου χαμογελοῦν ἀφθαστα τὰ παράθυρα τοῦ σπιτιοῦ του στὸ φῶς μιᾶς μακρυνῆς δύσεως.

Ὅταν ὁ Ἐαδιὲ Μαριμὲ ἐπεσκέφθηκε τὴν Τσερναγόραν πρὸ πενήντα χρόνων, δὲν εἴμπορεσε νὰ κρύψῃ τὴν ἐκπληξιν ἑνὸς Παρισιοῦ, μπροστὰ στὸ θέαμα ποῦ τοῦ ἐπαρουσίασεν ὁ δρεσίβιος αὐτὸς λαός: «Μέσα στὴ σύγχρονη διανοητικὴ κίνησι, ἔγραφε τότε ὁ γάλλος ἀκαδημαϊκός, ἡ χώρα τους μοῦ φαίνεται σὰν ἓνα βάρβαρον νηεὶ ἀνάμεσα στοὺς κόλπους τῶν κυμάτων τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ ὑπαρξις σὰν ἓνα φαινόμενον ἀνώμαλο, ποῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ βαστάξῃ πολὺ ἀκόμη». Ἐπέρασαν πενήντα χρόνια καὶ τίποτε δὲν ἔλλαξε στὸν τόπον αὐτόν. Ὁ πολιτισμὸς χτυπᾷ τόσον καιρὸν τὶς θύρας τῆς Τσερναγόρας καὶ οἱ θύρες αὐτῆς δὲν ἀνοίγουν. Μέσα στὴν καρδιὰ τῆς Εὐρώπης ὁ Ὀδυσσεὺς αὐτὸς λιὸς κρατεῖ στερεὰ βουλωμένες τὶς ἀκουές του πρὸς τὰ ἄσματα τῶν Σειρήνων καὶ περικυκλάνει μὲ στερεὰν πίστιν τὴν κιβωτὸν τῆς παραδόσεως. Καὶ ὁ λαὸς αὐ-

τὸς, τὸν ὁποῖον ὁ γάλλος ἀκαδημαϊκὸς ὠνέμασε βάρδαρον, καταντᾷ ἀξιοθαύμαστος, ὅπως εἶναι ὅλα τὰ ἰσχυρὰ πράγματα στὸν κόσμον αὐτὸν καὶ ὁ πολιτισμὸς του, ἕνας ὠραῖος ποιμενικὸς πολιτισμὸς ὑψώνεται ἐμπρὸς στὸν πολιτισμὸν τῆς δύσεως μὲ ἀκαμψίαν ποῦ ἐμπνέει τὸν σεβασμὸν καὶ γεννᾷ τὴν συγκίνησιν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ δίνῃ τὸ θεῖμα μιᾶς ζωῆς ὁμηρικῆς, ἐνὸς ρεύματος ποῦ κυλᾷ τὰ καθαρὰ του νερὰ στὴν κοίτην ποῦ τὰ ἔδαλε ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέριαν τὸ χέρι ἐνὸς ὠραίου Θεοῦ.

Ἡ ζωὴ τῆς Τσερναγόρας μοιάζει μὲ τὴ δυνατὴ βλάστησι, ποῦ σκαρφαλώνει ἀπάνω στὸν πέτρινο σκελετὸ τῶν βουνῶν της, μὲ τὴν ἀντρεωμένη χλωρίδα ποῦ παλεύει αἰῶνια μὲ τὰ ρέματα, τὶς νεροποντὲς καὶ τοὺς ἀνέμους. Γι' αὐτὸ ἡ ζωὴ βυθίζει βαθειὰ τὶς ρίζες της στὸ χῶμα καὶ σφιχτοδένεται ἐρωτικά μὲ τὴ γῆ. Τίποτε δὲ ζῆ γι' αὐτὴν ἔξω ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ὁ κόσμος ὅλος εἶναι αὐτὸς ποῦ κλείνουν τὰ βουνὰ τῆς Τσερναγόρας κ' αὐτὸς ποῦ κλείνει στοὺς βαθεῖς της κόρφους ἡ παράδοσις. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἱστορία, ἡ ζωὴ ποῦ γεννιέται, ἀντρεύεται καὶ πολεμᾷ καὶ ἡ ἱστορία ποῦ ξεβγαίνει ἀρμονικὴ ἀπ' τὶς χορδὲς τῆς *γκούζλας* καὶ πλημμυράει τὴ ζωὴ, περπατοῦν σφιχταγκαλιασμένες ἐπάνω στὴ γῆ τῶν Μαύρων Βουνῶν. Ἐτσι τὸ κορμὶ δὲν ἔχει ἄλλα κινήματα ἀπ' τὰ κινήματα τοῦ ἐρωτος καὶ ἡ ψυχὴ δὲν κρύβει ἄλλες ζωγραφιὰς ἀπ' τὶς ζωγραφιὰς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀντρείας καὶ δὲν βλέπει ἄλλα ὄνειρα πᾶρεξ ἀπ' τὰ ὄνειρα τῆς ὠραίας παραδόσεως.

Ἐπάνω στὴν κούνια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ ἡ στοργὴ ἀπιθώνει πρῶτα-πρῶτα τὰ τιμημένα ἄρματα καὶ τὸ μαλακὸ χεράκι τοῦ βρέφους, ὅταν πρωτοαπλώνει γυρευτικὰ τὰ χέρια του γιὰ νὰ δρέψῃ τὰ πρῶτα λουλούδια τῆς ζωῆς, νοιώθει τὴν ἀνατριχίλα τοῦ ἀτσαλιοῦ, ποῦ ξυπνᾷ μέσα του τὴ ψυχὴ τοῦ πολεμιστῆ. Τᾶρματα αὐτὰ εἶναι τὰ πρῶτα παιγνίδια τοῦ μικροῦ Μαυροβουνιώτη καὶ εἶναι μαζὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ τελευταῖος σύντροφός του. Καμμιὰ δύναμι δὲν εἰμπορεῖ νὰ τοῦ τὰ στερήσῃ. Χωρὶς τὰ ὄπλα του δὲν εἰμπορεῖ νὰ φανῇ στὸν κόσμον, γιὰτὶ μόνον τῶν ἀτίμων ἀφαιρεῖ τὰ ὄπλα ἡ Πολιτεία, χωρὶς αὐτὰ ἕνα βῆμα δὲν εἰμπορεῖ νὰ κἀνῃ ἔξω ἀπ' τὸ κατώφλι τῆς θύρας του. Ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοὶ τοῦ Τακίτου «*nihil autem neque publicae, neque privatae rei, nisi armati agunt*» Εἶναι τὸ πρῶτο δῶρο ποῦ δίνει στὸ παιδί τῆς Τσερναγόρας ἡ ζωὴ καὶ ὅ,τι τοῦ φέρνει κάθε ἡμέρα, λόγος ἢ πρᾶγμα, ὄνειρον ἢ τραγοῦδι, ὅλα πλέκονται καὶ ὑφαίνονται γύρω ἀπὸ τᾶρματά του. Μπροστὰ στὴ μεγάλη φωτιὰ τῆς ἐστίας, μέσα στὸν καπνὸ ποῦ φλομώνει τὴν πατρικὴ καλύδα, οἱ γέροι ἱστοροῦν πάντα τὶς δόξες τῶν πολέμων καὶ ἡ *γκούζλα* τραγουδεῖ πάντα τὴν ἀνδρεία καὶ τὴν τιμὴ καὶ ἡ Βίλλα, ἡ μαυροβουνιώτικη νεράϊδα, ἀνοίγει πάντα μπροστὰ στὰ μάτια τῶν ἀνηλίκων τὸ πανόραμα τοῦ πολέμου. Καὶ ὅταν ὁ μικρὸς Τσερναγορίτης σταθῇ δυνατὰ στὰ πόδια του, δὲν ἔχει καμμίαν ἄλλην

φροντίδα γι' αὐτὸν ἢ στοργὴ ἀπ' τὴ φροντίδα τῆς ἀνδρείας καὶ οἱ κόρφου τῆς μάννας τὸν χαρίζουν στοὺς κόρφους τῶν βουνῶν, ἐκεῖ ποῦ οἱ ὁμηλικοὶ του ρίχνοντας τὸ λιθάρι ἢ παραβγαίνοντας στὸ δρόμο ἢ κυνηγώντας τὰ γρίμια τῶν λόγγων ἀτσαλώνουν τὰ κορμιά γιὰ τὴν πατρίδα.

Σκέπτεται κανένας μὲ βαθύτατη μελαγχολία μπροστὰ σὲ μερικὰ θεάματα τῆ μοιραία στιγμὴ ποῦ θὰ ἐξαφανισθοῦν καὶ θὰ σβύσουν. Καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλείτερα θεάματα στὸν κόσμον αὐτὸν τὸ ἀντίκρουσμα τῆς ψυχῆς ἐνὸς λαοῦ. Ἡ ψυχὴ αὐτῆ, ἡ ἀνθοῦσα σ' ἕνα τόπον ποῦ μοιάζει κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ γάλλου ἀκαδημαϊκοῦ «μ' ἕνα βάρδαρο νησι ἀνάμεσα στὰ κύματα τοῦ πολιτισμοῦ» ἡ ἀπλῆ αὐτῆ καὶ πρωτογενῆς ψυχὴ θ' ἀντισταθῇ τάχα πολὺ ἀκόμη στὸν χρόνον καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἢ θὰ μοιάσῃ ἀργὰ ἢ γρήγορα μὲ τὰ κηπευτὰ ἀνθῆ πολλαπλασιάζουσα τὰ πέταλά της καὶ χάνουσα μέσα στὰ θερμοκήπια τοῦ πολιτισμοῦ τὸ ἄγριον καὶ βαθὺ ἄρωμά της; Ἐκανα τὴ μελαγχολικὴ αὐτῆ σκέψι μιὰ γιορτάτικη μέρα στὴν Κεττίγνη, ποῦ γύρω ἀπὸ τὸ παλάτι ἐνὸς ὁμηρικοῦ βασιλέως καὶ γύρω ἀπὸ τὸ ξεφάντωμα μιᾶς χαρᾶς, ποῦ ἔμοιαζε τὶς χαρὲς τῶν παραμυθιῶν μὲ τὰ μελαχροινὰ ρηγόπουλα καὶ τὶς ξανθὲς βασιλοπούλες, ἡ Τσερναγόρα ὅλη ἐγιόρταζε μὲ τὸ ἀνθος τῆς γενεᾶς της. Ὅλη ἡ Τσερναγόρα ἀνθίζε καὶ μοσχοβολοῦσε μέσα στὸ ἀγνότατον ὄρεινὸ φῶς ἐνὸς μυθικοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἀπέραιτη παιδιάδα τῆς Κεττίγνης ἔμοιαζε μ' ἕνα περιδῶλι ψυχῶν.

Ἦσαν ἐκεῖ οἱ γέροι μὲ τὰ μακρὰ μαλλιά καὶ τὰ κάτασπρα γένεια καὶ οἱ ἄνδρες μὲ τὰ γιγάντια κορμιά καὶ τὰ παιδιὰ μὲ τ' ἀστραφτερὰ βλέμματα καὶ οἱ γέροι δὲν ἐξεχώριζαν ἀπὸ τὰ παλληκάρια, πᾶρεξ ἀπ' τὶς χιονισμένες κορυφὲς τους καὶ τὰ παλληκάρια δὲν ἐξεχώριζαν ἀπὸ τοὺς γέρους πᾶρεξ ἀπ' τὸ ἀνήσυχο περπάτημά τους. Καὶ ἦταν ἕνα συναπάντημα γλυκύτατο στὴν ὠραία ἡμέρα μέσα στοὺς δρόμους τοὺς γιορτάτικους καὶ μέσα στὰ στολισμένα μαγαζεῖα τῆς Κεττίγνης, ἦσαν ἀγκαλιάσματα μιλητικῶν κορμιῶν ἡρωϊκῶν καὶ σφιξίματα χειρῶν ἀτέλειωτα, διηγήματα ἱστορίας αἱμάτων, καὶ φιλιὰ ψάλλοντα θούρια. Ὁ γέρος ποῦ ἀγκάλιαζε τὸ λεβέντη τοῦ ἔλεγε: «Πῶς μοιάζεις τὸν πατέρα σου. Ὁ ἀνδρεῖος ἔπεσε λαβωμένος δίπλα μου στὸ Οὐμάτς, στὸ πλευρὸ τοῦ ἀντρείου Μίρκου». Καὶ θαρροῦσε ὁ γέρος πῶς ἔσφιγγε στὴν ἀγκαλιά του τὸν παλιό του σύντροφο. Καὶ ὁ λεβέντης ποῦ φιλοῦσε τὸ χέρι τοῦ γέρου τοῦ ἔλεγε: «Πές μου γεροπατέρα, πόσους ἐσκόιωσεν ὁ γονιός μου;» Καὶ θαρροῦσε ὁ λεβέντης κοιτάζοντας τὸ πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Μίρκου, μὲ τὰ κάτασπρα μαλλιά, πῶς ἔδλεπε μπροστὰ του τὸ γονιό, ποῦ δὲν τὸν ἐγνώρισε, καὶ φιλῶντας τὸ χέρι τοῦ γέρου, ἔσταζαν ἀπ' τὰ μάτια του τὰ δάκρυα ποῦ στάζουν ἀπάνω στὶς ταφόπετρες. Καὶ οἱ ἀνδρεῖοι ποῦ περικύκλωναν τὸ παλιὸ Μοναστήρι ποῦ κάτω ἀπ' τοὺς θόλους του τὸ ἐγγόνι τοῦ γενναίου Μίρκου στεφάνωνε τὴ ξανθὴ βασιλοπούλα τῶν μακρυνῶν τόπων, δίπλα στοὺς τάφους ποῦ κλείνουν τὴ

μεγάλη γενιά τῶν Πέτροβιτς Νιέγους, ὅλοι οἱ ἄνδρεῖοι μὲ τὰ λαμπαδωτὰ κορμιά καὶ μὲ τὰ στήθεια τὰ στολισμένα ἀπ' τὰ παράσημα τῆς ἀνδρείας, διαλεχτοὶ παρὰ νυμφοὶ τῆς Τσερναγόρας ὅλης ἀγροικιοῦνται ὅλοι σὰν παλῆοι συντρόφοι γιατί ὅλοι μιλοῦσαν μιὰ γλῶσσα, ὅλοι μιλοῦσαν τὴ γλῶσσα τῆς παλληκαριᾶς. Κι' ἔμοιαζαν ὅλοι ὁ ἕνας τὸν ἄλλον σὰν τὰ φύλλα τοῦ ἴδιου δένδρου.

Ἀπάνω στὴν ὠραία κοιλάδα τῆς Κεϊτίνης, τὴ γιορτάτικη αὐτὴ μέρα, ποῦ ὅλη ἡ Τσερναγόρα εἶχε μαζευθῆ γύρω ἀπὸ τὸ ὀμηρικὸ παλάτι τῶν Πέτροβιτς Νιέγους, ἐσυλλογιζόμουν πόσον ὁ πολιτισμὸς ξεχωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ θέαμα τῶν εὐρωπαϊκῶν πόλεων ζωγραφίστηκεν ἄξαφνα παράξενο μπροστά μου. Ἐκεῖ ἕνας ἄνθρωπος δὲν μοιάζει τὸν ἄλλον, ἐκεῖ κάθε κορμὶ δείχνει τὶς γραμμὲς ποῦ μνηοῦν μιὰ ξεχωριστὴ βιογραφία, ἐκεῖ κάθε κίνημα ἔχει τὴ διεύθυνσι ποῦ μνηαίει μιὰ ξεχωριστὴ ὁρμή, ἐκεῖ κάθε ματιὰ ἔχει τὸ φτερούγισμα ποῦ δείχνει τὸ ξεχωριστὸ πέταμα. Ἐκεῖ ἂν μιλοῦσαν οἱ ἄνθρωποι ὁ καθένας τὴ γλῶσσα τῆς ψυχῆς του, ἄνθρωπος μὲ τὸν ἄνθρωπο δὲν θὰ μπορούσε ν' ἀγροικηθῆ γι' αὐτὸ ὅταν θέλουν ν' ἀγροικηθῶν μιλοῦν μιὰ ψεύτικη γλῶσσα, ποῦ ἐπλάσθηκε νὰ κρύβῃ τὴ ψυχὴ σὰν προσωπίδα. Κ' ἐδῶ ἡ μία ψυχὴ εἶναι ἀδελφὴ μὲ τὴν ἄλλην, ἐδῶ οἱ ψυχὲς μοιάζουν ἀναμεταξύ τους, ὅπως μοιάζουν τὰ κορμιά καὶ τὰ ροῦχα τὰ κομμένα στὸ ἴδιο ἀχνάρι. Ὅταν κάτω ἀπὸ τὸ παλάτι τοῦ Νικολάου Α', ὁ λαὸς ἐμαζάζαντο νὰ φιλήσῃ τὸ χέρι ἐνὸς πατέρα, μὲ τὸ βουδῶ κίνημα τοῦ ποιμνίου ποῦ τριγυρίζει θρησκευτικὰ τὸ β. σκό, καὶ ὅταν ὁ ὀμηρικὸς αἰτὸς βασιληᾶς, πιάνοντας κουδέντα μὲ τὸ λαὸ του, ρωτοῦσε μὲ τὴ βαρεῖα καὶ ἀρμονικὴ του φωνὴ ὅ,τι ἐρωτᾷ τὸ παιδί του ὁ πατέρα, ἀπὸ χίλια στόματα μαζὶ ἔβγαίνε πάντα ἡ ἴδια ἀπάντησις σὰν ἀπὸ ἕνα στόμα. Καὶ τὴ στιγμὴ ἐκείνη τὸ κλῆθος ποῦ ἐταράσσετο καὶ ἐβοῦζε ἀπ' τὴν πνοὴ τοῦ ἴδιου ἐνθουσιασμοῦ οἱ μαυροβουνιώτικες ψυχὲς ἔμοιαζαν περισσότερο μ' ἕνα φύλλωμα μεγάλου δένδρου, ποῦ ἕνα φύσημα κινεῖ σὲ ἀρμονικὸ ρυθμὸ τὰ φύλλα του ὅλα.

Ἔτσι θαρρεῖ κανεὶς πῶς τὸ κοπάδι τῶν ψυχῶν ἐπάνω στὴ Τσερναγόρα ξεκινάει μὲ μιὰν ὁρμὴ καὶ μιὰ διεύθυνσι σ' ἕναν χαριτωμένο περὶπατο, ἀπὸ τὴν κούνια ὡς τὸν τάφο. Περνάει τὰ ἴδια μονοπάτια τῆς ζωῆς, τοὺς ἴδιους ἀνηφόρους ἀναβαίνει, στὴν ἴδια σκιὰ ἀναπαύεται, στὴν ἴδια βρῦσι δροσολογιέται καὶ ψάλλει τὸ ἴδιο τραγοῦδι μὲ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ Μαυροβουνιώτη εἶναι ἀφιερωμένη στὴν πατρίδα καὶ στὴ δόξα καὶ κάθε παιδί τῆς Τσερναγόρας — εἶχε δίκιο ὁ παλῆος περιηγητὴς — φθάνοντας στὴν τελευταία πρόξι τῆς ζωῆς του, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φωνάξῃ ὅπως ὁ παλαιὸς Ρωμαῖος: *Et nunc plaudite cives*. Γιατὶ καὶ στὸ κρεβδάτι του ἀπάνω ὅταν πεθαίνει ὁ Μαυροβουνιώτης — εἶναι κατάρα στὴν Τσερναγόρα νὰ πεθαίνει κανένας στὸ κρεβδάτι του — καὶ τότε ἀκόμη ἕνα

φῶς πολεμικὸ ἀντιφεγγίζει πάντα γύρω στὸ τελευταῖο παράδαμα τῆς ἀντρειωμένης ζωῆς. Ὅταν ἐφθάσαμε στὸ σπῆτι τοῦ γέροντα ποῦ ψυχομαχοῦσε — διηγεῖται ἕνας γάλλος περιηγητὴς — οἱ παπᾶδες εἶχαν διαβάσει τὶς τελευταῖες εὐχὲς ἀπάνω ἀπ' τὸ κρεβδάτι τοῦ πολεμιστῆ. Ἐξαφνα ὁ γέροντας βγαίνοντας ἀπὸ τὸ βύθος τοῦ θανάτου, ἄρχισε νὰ γνωρίζῃ γύρω του, καὶ νὰ μιλῇ μὲ τοὺς δικούς του, ποῦ τριγύριζαν τὸ στρώμα του. Δικοὶ καὶ ξένοι κάθησαν τότε τριγύρω καὶ βρέχοντας τὸ λάρυγγά τους μὲ σπονδὲς ρακιοῦ, ἄρχισαν νὰ ἱστοροῦν ὡς τὸ βράδυ πολεμικὲς ἱστορίες καὶ νὰ θυμίζουν στὸ γέροντα τὶς παλιὲς του δόξες, στένοντας πάλι μπροστὰ στὰ μάτια του ποῦ ἐτρεμόσδυναν ὅλη τὴ ζωγραφιὰ τῆς ζωῆς του. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἕνας ἀπὸ τοὺς γιουὺς τοῦ γέροντα, ποῦ ἔλειπε μακρὰ, ἔφθασε, τρέχοντας νὰ προφθάσῃ τὶς τελευταῖες στιγμὲς τοῦ πατέρα του. Τὸ παιδί δὲν ἔφερε οὔτε παρηγοριὲς οὔτε κλάμματα στὸ προσκεφάλι τοῦ γέροντα: «Μάρκο, τοῦ εἶπε — ὁ μαυροβουνιώτης μιλεῖ στὸν πατέρα του ὅπως μιλεῖ στὸν σύντροφό του — Μάρκο, μοῦ εἶπαν πῶς πεθαίνεις. Ἐκέντησα τὸ ἄλογό μου καὶ ἦρθα νὰ σὲ προφτάσω ζωντανόν. Μὲ γνωρίζεις; Πές μου ποῦ θέλεις νὰ σὲ θάψουμε καὶ σὲ ποιὸν χαρίζεις τ' ἄρματα σου. Ὁ Μπαγιδὸρ θὰ πάρῃ τὸ χαντζάρι σου κ' ἐγὼ θὰ κρατήσω τὶς πιστόλες σου. Ἦσουν καλὸ παληκάρι καὶ μεῖς θὰ κάνουμε ὅ,τι ἔκανες καὶ σύ». Καὶ ὁ γέροντας ἐξεψύχησε στὰ χέρια τοῦ γιουοῦ του, μέσα στὸ χλωμόν ἀντιφέγγισμα ποῦ ἔχυναν στὸ πρόσωπό του τ' ἀγιοκέρια καὶ μέσα στὰ σπαραχτικὰ μοιρολόγια τῶν γυναικῶν ποῦ ἀνιστοροῦσαν τὶς παλιὲς δόξες τοῦ πολεμιστῆ. Δάφρυα καὶ μοιρολόγια ἀνάβρυσαν τὴν ὥρα τοῦ θανάτου ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴ, ποῦ δροσίζεται ἡ ψυχὴ τῆς Τσερναγόρας, ἀπ' τὴν πηγὴ τῆς δόξας καὶ τῆς ἀντρείας.

Παῦλος Νιρβάνας

ΑΠΟ ΤΟΝ "ΑΝΘΙΣΜΕΝΟ ΔΡΟΜΟ,"

Η ΨΥΧΗ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Εἶμαι ἡ ψυχὴ τῆς Ἀνοιξῆς ἡ δυνατὴ κι' ὠραία καὶ φτάνω μὲ τὸ ὀλάνοιγμα τῶν ὄνθινων φτερῶν, κ' εἶμαι ἡ νεράιδα ποῦ ἔλαμψε, τριανταφυλλένιος ἡσκιος στὰ μαγεμένα κροῦσταλλα τῶν γάργαρων νερῶν.

Σαλπίζω τὴν Ἀνάστασι τῶν ὄντων τὴ μεγάλη καὶ σ' ἕνα φῶς πασίχαρο τὰ πάντα προσκαλῶ, καὶ μὲ τῆς Πλάσης τὴν καρδιά ποῦ ἐξύπνησε καὶ πάλλει ἐρωτικά ἐσκλαβώθηκα κι' ἀρμονικὰ λαλῶ....

Εἶμαι ἡ ψυχὴ τῆς Ἀνοιξῆς ἡ δυνατὴ κι' ὠραία! — Ἀνθὴ ἀνεβῆτε ἀτρόμητα ἀπ' τὰ βαθειὰ τῆς γῆς, καὶ παιγνιδίστε ἀνθρώπινες χαρὲς πρὸς τὸν αἰθέρα σὰν πεταλοῦδες ὁμορφες στὸ γέλιο τῆς αὐγῆς.

Ἀθῆναι.

Στέφανος Δάφνης

Η 50ΕΤΗΡΙΣ

ΤΗΣ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ

ΕΝ ΚΩΝ)ΠΟΛΕΙ

Είναι γενικῶς παραδεκτόν, καὶ μεταξὺ φίλων πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ μεταξὺ ἐχθρῶν, ὅτι τὰ σκῆπτρα τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἀνατολῇ κατέχει ἡ ἡμετέρα φυλή. Μόνον οἱ ἀγνοοῦντες τὰ πράγματα, διὰ λόγους ἀποστάσεως, ἢ οἱ θέλοντες νὰ ἀγνοοῦν ταῦτα, ἐν στιγμαῖς συμφεροντολογικῆς παραφορᾶς, τολμῶσιν ἐνίοτε νὰ ἀμφισβητήσωσι τοῦτο. Ἀλλὰ τὸ ἀπλετον φῶς τῆς ἀληθείας ταύτης, εἶναι τόσον ἀκτινοβόλον καὶ φλέγον, ὥστε καὶ τοὺς ἐν σκότει ἑγωϊτικῷ καὶ μισελληνικῷ καθημένους νὰ θαμβῶνῃ καὶ νὰ ἀναγκάσῃ νὰ παραδεχθῶν, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐν Ἀνατολῇ, εἰς πάσας τὰς εὐγενεῖς καὶ γενναιοψίχους ἐκδηλώσεις τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, εἰς παιδείαν, εἰς φιλανθρωπίαν, εἰς ἐμπόριον, ἐν γένει εἰς πᾶσαν ἀξιέπαινον προόδον, ἀποτελεῖ τὴν πρωτοπόριον καὶ εἶναι ὁ διδάσκαλος τῶν ἄλλων συνοίκων λαῶν. Ὅπου στρέψῃ τις τὰ βλέμματα, εἰς τὰς μεγάλας πόλεις καθὼς καὶ εἰς αὐτὰς τὰς μικροτέρας, θὰ ἀτενίσῃ εὐκόλως ἐν σχολεῖον, ἐν ἄσυλον, μίαν στέγην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν περιθάλλεται μία ἰδέα ἐκπαιδευτικῆ, μουσικῆ, κοινωνικῆ, φιλανθρωπικῆ, ἐν γένει ἐκπολιτιστικῆ καὶ ἀλτροῦστικῆ. Ὅμιλῶν πρὸς Ἕλληνας, δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀνάγκη νὰ μνημονεύσω οὐδὲν ἐκ τῶν πολυπληθῶν παραδειγμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι ὑπὸ τὰ ὄμματα πάντων. Ἀλλὰ καὶ οἱ εὐμενεῖς ξένοι ἐκπλήττονται πραγματικῶς καὶ θαυμάζουσι τὸ μικρὸν Ἑλληνικὸν ἔθνος, διὰ τὰς μεγάλας αὐτοῦ τούτας ἀρετάς, τὴν ἀπεριόριστον φιλανθρωπίαν καὶ τὸ ἀνεξάντλητον τῶν εὐεργετῶν καὶ τῶν μεγάλων φιλανθρώπων, οὓς ἐγκλείει εἰς τοὺς κόλπους του.

Κατὰ τὸ ἑνατον συνέδριον τοῦ Παγκοσμίου συνδέσμου τῶν Χριστιανικῶν ἀδελφοτήτων τῶν σπουδαστῶν, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον συνῆλθεν ἐν Ροβερτείφ, ὁ γενικὸς γραμματεὺς αὐτοῦ, **Dr Mott** ὅστις εἶχεν ἐπισκεφθῆ προηγουμένως τὰς Ἀθήνας, τὴν Σμύρνην καὶ τὴν Κων)πολιν καὶ ἔλαβε λεπτομερῆ γνῶσιν πάσης τῆς πνευματικῆς, θρησκευτικῆς καὶ ἐκπολιτιστικῆς δράσεως τῶν Ἑλλήνων, τῶν τριῶν τούτων πόλεων — ὁμιλῶν εἰς κύκλον Ἑλλήνων, ἐξεθείαζε τὴν μεγαλοφροσύνην καὶ τὴν εὐεργετικὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθ-

νους, τὸ ὁποῖον ἐν σχέσει πρὸς τὸν πληθυσμὸν του καὶ τὰ μέσα, ἅτινα διαθέτει, ὑπερέχει ὡς γίγας, πρὸς τὰ ἄλλα γείτονα Χριστιανικὰ ἔθνη συγκρινόμενον. Ἠύχето δὲ καὶ παρεκάλει, ἵνα εὐιεθῆ τις Ἑλλῆν καὶ συντάξῃ ἀγγλιστὶ τὴν ἱστορίαν τῶν εὐεργετῶν καὶ φιλανθρώπων ἐν γένει ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κόσμῳ, δι' ἧς νὰ διδαχθῆ ἡ πολλάκις ἀμύλωποῦσα Δύσις, ὅτι δεφείλει νὰ ἐκτμᾶ τὸν μικρὸν ἀλλ' εὐγενῆ αὐτὸν λαόν, ὃν προλήψεις καὶ συμφέροντα ἔχουσιν ὑποτιμήσει καὶ παρερμηνεύσει εἰς τὰς πλείστας περιστάσεις.

Ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τούτων ἀγόμενος, ἔσπευσα νὰ παραστῶ εἰς τὴν 50ετηρίδα τῆς Φιλοπτῶχου Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν ἐν Πέραν τελοῦμένην τῇ 8ῃ Μαΐου.

Ἡ ἀδελφότης στεγάζεται ὑπὸ ἰδιόκτητον μεγαλοπρεπὲς τριτόροφον κτίριον παρὰ τὴν Μεγάλην ὁδὸν τοῦ Πέραν ἢ ὠραία του πύλη εἶναι ἀνοικτὴ διάπλατα, διὰ νὰ εἰσδέχηται τοὺς συχνὰ καταφθάνοντας φιλοθεσμονας ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἀμέσως μετὰ το κατώφλιον, ἀναγινώσκω τὴν ἐκφραστικωτάτην ἐπιγραφὴν, τὸ σύμβολον τῆς ἀδελφότητος «**Ἐρδ' ἀγαθόν**». Ἐκατέρωθεν ἐπὶ τῶν τοίχων πλάκες μαρμάριναι, με χρυσᾶ γράμματα διαιωνίζουσι τὰ γνωστότατα ὀνόματα τοῦ Συγγροῦ, Ζαφειροπούλου, Μαυρογορδάτου, Ἐλένης Ζαρίφη, τῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν ἀκολουθεῖ σειρά τῶν Εὐεργετῶν, Σεβαστοπούλου, Ζαρίφη, Στεφάνοβικ κτλ. κτλ. Ἀντικρὸ ἄλλη σειρά 24 ὄλων δωρητῶν...

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἡ τελετὴ, ἐπιθυμῶ νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ κτίριον ὁ κ. Ἀτωνακόπουλος, διευθυντὴς τοῦ Ἰατρείου τῆς ἀδελφότητος, εὐγενέστατα μετ' ἡγεῖ εἰς ὅλα τὰ δισημερίσματα. Δέκα ὄλοι φιλόανθρωποι ἱατροὶ τοῦ Πέραν — γνωσταὶ εἰδικότητες — ὁ κ. Αὐλωνίτης, γυναικολόγος καὶ διάδοχος αὐτοῦ ὁ κ. Ἰωαννίδης, ὁ κ. Παπανικολάου, λαρυγγολόγος, ὁ κ. Ἀντίπας, ὀφθαλμολόγος, ὁ κ. Σινιόσογλου, δερματολόγος, ὁ κ. Γαλίτσης, παιδίατρος, ὁ κ. Παντερμαλῆς, νευρολόγος, ὁ κ. Νεγρεπόντης, ὀδοντοῦατρος, ὁ κ. Σγουρδῆσιος, χειρουργὸς καὶ ἄλλοι παρέχουσι δωρεὰν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τοὺς προσερχομένους ἀσθενεῖς. Διὰ δὲ τοὺς κατ' οἶκον ἀσθενεῖς, ἡ ἀδελφότης ἔχει τακτικὸν ἱατρὸν τὸν κ. Χρ

Παπαδόπουλον. Ὁδηγοῦμαι κατόπιν εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς ραπτικῆς καὶ κεντητικῆς, ὅπου 264 γυναῖκες καὶ κοράσια ἐργάζονται ἡμερησίως· ὡς γνωστόν, αἱ καλύτεραι καὶ ἀριστοκρατικώτεραι προῖκες τῶν Δεσποινίδων τῆς Κων)πόλεως ράπτονται εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦτο· εἰς τὸ πλυντήριο καὶ σιδηρωτήριο ἐργάζονται 111 γυναῖκες. Μεταβαίνω εἰς τὸ τμήμα τῶν ἐλεῶν· ἐντεῦθεν διανέμονται ἐλέη εἰς εἶδη (ἀσπρόρρουχα, ὑποδήματα, ἐφαπλώματα, ἄρτοι, τροφή κτλ.) πρὸς τοὺς ἀνεγνωρισμένους πτωχοὺς καὶ ἀδυνατοῦντας νὰ ἐργασθῶν.

Ἄλλ' ἤδη ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς ἐνάρξεως τῆς τελετῆς· ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ' προϊσταται ὅλοι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις τῆς Κ)πόλεως, μὲ ὅλην τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ Πέραν, εὐρίσκονται συγκεντρωμένοι εἰς τὴν ὠραίαν τῶν τελετῶν αἴθουσαν. Μετὰ τὴν νενομισμένην δοξολογίαν καὶ τινὰ ἐπίκαιρον ὕμνον — συνταχθέντα αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου χάριν τῆς Ἀδελφότητος — ἡ Κυρία Νίνα Φωτιάδου, γενικὴ γραμματεῖς, ἀνεγνώσεν εὐγλωττοτάτην εἰς ἰδέας καὶ ἀριθμοὺς λογοδοσίαν, ἐξ ἧς ἀποσπῶ τὰ κάτωθι μικρὰ ἀποσπάσματα:

«Πεντήκοντα ὅλα ἔτη, λέγει, σηνεπληρώθησαν, ἀφ' οὗ χρόνου φιλόφθοροι Δέσποιναι, συναισθανόμεναι τὸ εἰς πάντα ἐπιβαλλόμενον καθῆκον τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἴδρυσαν τὴν φιλόπτωχον ταύτην Ἀδελφότητα, πρὸς ἀνακούφισιν καὶ περιθαλψιν τῶν ἐνδεῶν καὶ πασχόντων αὐτῶν ἀδελφῶν»...

«Πρῶτος τὴν ἰδέαν περὶ ἰδρύσεως τοιοῦτου σωματείου συνέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος Πασπάτης, ὁ γνωστότατος Ἑλληὴν Βυζαντινολόγος καὶ αἱ πρῶται ἰδρύτριαι μετ' αὐτοῦ ἦσαν αἱ Καὶ Ἑλένη Ν. Ζαρίφη, Μαρία Σκυλίτση, Α. Καραθεοδωρῆ, Σμαράγδα Βαλτατζῆ... Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τὸ σωματεῖον τοῦτο κατέγινεν εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῆς πενομένης τάξεως, διὰ τῆς παροχῆς ἐνδυμάτων, καλυμμάτων, τροφίμων, φαρμάκων καὶ ἰατρικῆς βοηθείας... Ἀλλὰ βραδύτερον ἐπῆ'θεν ἡ ἰδέα τῆς διὰ τῆς παροχῆς ἐργασίας εὐγενοῦς βοηθείας εἰς τὰς ἀπόρους γυναῖκας, αἵτινες λαμβάνουσαι τὸ ἀντίτιμον τῆς ἐργασίας αὐτῶν, δύνανται νὰ φέρωσιν ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν ὡς εἰς μηδένα ὀφείλουσαι χάριτας εἰ μὴ εἰς ἑαυτάς, οὐσαι ἀπηλλαγμένοι τῆς ἀνάγκης τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς ταπεινότητος καὶ ἐξουθενούσης τὸν ἄνθρωπον...»

Συγκινητικὸν εἶναι τὸ φιλόφθορον παράδειγμα τῆς μεγάλης εὐεργετικῆς τῆς Ἀδελφότητος, τῆς πρὸ δύο ἐτῶν ἀποθανούσης Ἑλένης Γ. Ζαρίφη, ἧτις ἀπὸ τοῦ 1869 παρουσιάζεται ἀνωλύτως δίδουσα ἑκατοντάλιρον δωρεὰν εἰς τὸ ἀρτισίστατον τοῦτο σωματεῖον. Τῷ 1892 προσφέρει ὑπὲρ τοῦ ἐργαστηρίου 100,000 φρ... τὰ δὲ τέκνα αὐτῆς ἐξησφάλισαν — μετὰ τὸν θάνατόν της — εἰς τὴν ἀδελφότητα ἐτήσιον καθαρὸν εἰσόδημα 2,000 φρ...

Σημειῶνω ἐδῶ μερικὸς ἀριθμοὺς, δηλοῦντας τὴν χρηματικὴν κίνησιν τῶν διαφόρων τμη-

μάτων τῆς Ἀδελφότητος.

Τὸ *ἰατρεῖον* ἐξοδεύει κατ' ἔτος Λ. Ὁθ. 465 παρῆχον τὰς ὑπηρεσίας του εἰς 10428 πρόσωπα, ἐξ ὧν τὰ 2616 ἀλλοθνεῖς. Τὸ *ἐργαστήριον* παρουσιάζει κίνησιν Λ. Ὁθ. 4,582 μὲ περίσσευμα Λ. Ὁθ. 139. Τὸ *πλυντήριο* καὶ *σιδηρωτήριο* δεικνύει κίνησιν Λ. Ὁθ. 1604 μὲ περίσσευμα Λ. Ὁθ. 92. Τὸ *Τμήμα τῶν Νοσοκόμων* ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Ἀντωνάκου, ἔχει ἔξοδα Λ. Ὁθ. 539, καὶ καταλείπει περίσσευμα Λ. Ὁθ. 38. Τὸ *Τμήμα τῶν ἐλεῶν* δαπανᾷ Λ. Ὁθ. 975, ἐκτὸς τῆς συντηρήσεως 7 ὄρφανῶν εἰς τὸ ὄρφανοτροφεῖον Πριγκήπου, γινομένης διὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ δωρεᾶς τοῦ Γ. Ζαφειροπούλου...

Ἀλλὰ τὸ θαυμαστότερον ὅλων ἐξ ὧν ἤκουσα εἶναι ἡ εὐρυτάτη ἀντίληψις τῆς φιλάνθρωπίας, ἧτις διανοίγεται γλυκεῖα καὶ ἐλπιδοφόρος διὰ τῶν γραμμῶν τῆς ἐκθέσεως· ἡ Ἀδελφότης ἐπιθυμεῖ καὶ ἐλπίζει α') τὴν οἰκοδόμησιν εὐθηνῶν, εὐηλίων καὶ ὑγιεινῶν κατοικιῶν διὰ τὰς ἐργατικὰς τάξεις καὶ β') τὴν *χάριν συντάξεως* ἐναποταμίευσιν μικροῦ ποσοῦ διὰ τὰς ἐργάτιδας τοῦ ἐργαστηρίου, τὰς μετὰ 30 καὶ 40 ἔτη ἀποχωρούσας. Ἐάν δὲ εἰς αὐτὰ προστεθῇ καὶ τὸ σπουδαιότατον κληροδοτήμα εἰς τὴν Ἀδελφότητα παρὰ τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου, τοῦ ἀοιδίμου Θεοδώρου Μαυρογορδάτου ἐκ Λ. Ὁθ. 4,400 χάριν ἰδρύσεως Νηπιτροφείου, τὸ ἔργον τῆς Ἀδελφότητος ἐξέρχεται πλέον τῶν στενῶν ὁρίων τῆς συνήθους φιλάνθρωπίας καὶ λαμβάνει ἀληθῆ χροῖαν *Κοινωνικοῦ εὐεργετικωτάτου ἰδρύματος*, μέλλοντος νὰ ἐπιδράσῃ εἰς τὴν σωματικὴν εὐεξίαν τοῦ ἔθνους, εἰς τὴν μητρικὴν καὶ πεφωτισμένην ἀνατροφὴν τρυφερῶν ὑπάρξεων τῶν λαϊκῶν τάξεων, ἐν ἐνὶ λόγῳ εἰς τὴν διάπλασιν ἠθικωτέρας καὶ ὑγιεστερας τάξεως κορασίδων καὶ νέων πολιτῶν τοῦ λαοῦ, ὅστις ἀποτελεῖ τὰς μεγάλας καὶ ζωτικὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους καὶ ἐξ οὗ κρίνεται ἡ τύχη πάσης σημερινῆς κοινωνίας.

Ἐχω στερεὰν πεποίθησιν, ὅτι ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς εὐγενεστάτης Κυρίας Φρόσως Λ. Ζαρίφη (ἧτις κατὰ τὴν πανηγυρικὴν ἐκείνην ἐπέτειον δι' ὁμοφώνου βοῆς ἐξελέχθη ἐφ' ὄρου ζωῆς Πρόεδρος) καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν ἀδρῶν καὶ φιλάνθρωπων Κυριῶν τοῦ Διοικητ. Συμβουλίου, πολλὰ ἐκπληκτικὰ ἔτι ἔργα τῆς Ἀδελφότητος θὰ συντελεσθῶσι ταχέως, πρὸς αἰωνίαν δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὅπερ τὸ πρῶτον ἐν τῷ κόσμῳ ἴδρυσεν ἐν Ἀθήναις τὸν τοῦ ἐλέου βωμόν.

Ροβέρτειον Κων)πόλεως.

Μ. Γ. Μιχαηλίδης.

ΤΟ ΡΑΔΙΟΝ

[Ἐξ ἐπιστημονικῆς διαλέξεως τοῦ κ. κ. Δ. Π. Βασιλείδου, ἱατροῦ, περὶ ραδίου παραλαμβάνομεν ἐκ τῶν «Παναθηναίων» τὰ ἐπόμενα:]

ΑΝΑΘΥΜΙΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΑΔΙΟΥ

.... Ἐκτὸς τῶν ἄλλων θαυμαστῶν ἰδιοτήτων τὸ ράδιον ἐκπέμπει ἐν ἀέριον, τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὰς ἐνόμιζον ἀποτελούμενον ἐκ λεπτεπιλεπτοτάτων μορίων αὐτοῦ καὶ ὠνόμασαν ἀναθυμιάσιν· ἤχθησαν δ' εἰς τὴν σκέψιν καὶ ὀνομασίαν ταύτην, ἐκ τοῦ ὅτι παρουσίαζε πάσας σχεδὸν τὰς ἰδιότητας τοῦ περι οὗ ὁ λόγος μετάλλου. Ἀλλὰ τελευταίως κατορθώσαντες νὰ προσδιορίσωσι τὸ φάσμα καὶ τὸ ἀτομικὸν βᾶρος τῆς ραδιακῆς ἀναθυμιάσεως ὠνεγνώρισαν αὐτὴν ὡς στοιχεῖον, ὡς σῶμα δηλαδὴ ἀπλοῦν, διάφορον τοῦ ραδίου καὶ τὴν ἐκάλεσαν νιτόν (ἐκ τοῦ λατινικοῦ *nitro* = λάμπω).

Τὸ νιτόν, τὸ ἐκ τοῦ ραδίου ἐκπεμπόμενον τοῦτο ἀέριον, δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, εἰμὴ διὰ διαφόρων πειραμάτων. Ὑπόκειται εἰς τοὺς νόμους τοῦ Mariotte καὶ Gay-Lussac, ὅπως πᾶν ἄλλο ἀέριον. Μετὰ 4-28 ἡμέρας ἀπὸ τῆς γενέσεώς του, ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς εὐρίσκεται, μετατρέπεται εἰς ἥλιον — ἐν ἄλλο δηλαδὴ στοιχεῖον τὸ ὁποῖον οἱ μὲν Janssen καὶ Lockyer παρετήρησαν φασματοσκοπικῶς εἰς τὸν ἥλιον, ὁ δὲ Ramsay ἀνεῦρεν εἰς τινὰ ὄρυκτά — καὶ βραδύτερον χάνεται εἰς τὸν αἰθέρα· αἱ παρατηρήσεις ἀκριβῶς αὐταὶ ἔφεραν εἰς τὸν μέγαν Ramsay τὴν σκέψιν ὅτι ἡ διαίρεσις τῶν σωμάτων εἰς βαρῆα καὶ ἄβαρῆ εἶνε ἐσφαλμένη. Κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ τὸ νιτόν φαίνεται λαμβάνον καὶ τοὺς χαρακτῆρας ἄλλου τινὸς στοιχείου, τοῦ νέου.

Τὸ νιτόν ὑπὸ θερμοκρασίαν — 650 γίνεται ὑγρὸν ἀχρουν καὶ ἀσθενῶς φωσφορίζον· ὑπὸ δὲ τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὑγροῦ ἀέρος πῆγνυται εἰς λάμπον στερεὸν σῶμα λευκὸν κατ' ἀρχάς, κίτρινον βραδύτερον καὶ εἰς τὸ τέλος πορτοκαλόχρουν.

Ὁ Walter καὶ πολλοὶ ἄλλοι φυσικοὶ παρετήρησαν ὅτι πανταχοῦ σχεδὸν ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ὑπάρχει πούν περισοτέρη, πούν ὀλιγωτέρα ποσότης ἀκτινεργοῦ ἀναθυμιάσεως, προερχομένης ἐκ τῶν ἐν ἐκείνῳ ἐγκατεσπαρμένων ἀκτινεργῶν σωμάτων. Ἀλλὰ παρατηρεῖται ἀφθονος εἰς τινὰς ἱαματικὰς πηγὰς καὶ ἀποτελεῖ τὴν μεγαλειτέραν θεραπευτικὴν δύναμιν τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων. Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀερίου, ἠπόρουσαν πῶς ἦτο δυνατόν πηγαὶ οὔτε πολὺ θερμαὶ οὔτε πολὺ ἔξοχοι ὑπὸ χημικὴν σύστασιν ὑδάτων νὰ ἔχωσι θαυμασίας θεραπευτικὰς δυνάμεις· καὶ ἀπέδιδον αὐτὰς εἰς τὰ πνεύματα τῶν πηγῶν, (τὰς ναϊάδας ἢ νηρηϊδας, ὡς θὰ ἔλεγον οἱ πρόγονοί μας), τὰ ὁποῖα προσστατεύοντα τὴν κατοικίαν αὐτῶν ἐθεράπευον τοὺς προσερχομένους. Ἐβλεπον ἐπὶ παραδείγματι νὰ θεράπευονται εἰς τὸ Gastein τόσα χρόνια νοσήματα, ὡμολόγουν ὅλοι τὴν ἐκπληκτικὴν ἱαματικὴν δύναμιν τῶν πηγῶν του καὶ ὁμως οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὸν λόγον· ὁπότε μετὰ ἑκατοντάδας ἐτῶν ἀπεδείχθη ὅτι αἱ περι ὧν ὁ λόγος πηγαὶ ἔχουσιν εἰς τὸ ὕδωρ αὐτῶν

79 μονάδας ἀναθυμιάσεως, δηλαδὴ ἀνώτερον ποσὸν πάσης ἄλλης πηγῆς, ἐκτὸς μιᾶς πηγῆς τῶν «Θερμῶν Κουρτζῆ» τῆς Μυτιλήνης.

Ὁ London πρῶτος παρετήρησεν ὅτι τὸ νιτόν ἔχει μεγίστην ἀντισηπτικὴν δύναμιν. Ἐθεσεν ἐντὸς δύο φιαλῶν πηκτὴν κατόπιν ἐντὸς τῆς ἐτέρας αὐτῶν ἀφήκε νὰ σχηματισθῇ ραδιακὴ ἀναθυμιάσις· τὴν ἐπομένῃν ἔχυσε μικρόβια διαφόρων εἰδῶν εἰς ἀμφοτέρας τὰς φιάλας· ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἡμέρας τὰ μὲν μικρόβια τῆς μετὰ νιτοῦ φιάλης εἶχον καταστραφῆ, τὰ δὲ τῆς ἐτέρας φιάλης ἀνέπτυξαν κανονικῶς πληθώραν μικροβιακῶν ἀποικιῶν.

Ἐκ τῶν περιεργωτέρων ἰδιοτήτων τοῦ νιτοῦ εἶναι τὸ ὅτι προσκολλώμενος ἐπὶ τῶν σωμάτων μεθ' ὧν ἔρχεται εἰς ἐπαφήν, καθιστᾷ αὐτὰ προσωρινῶς ἀκτινεργά. Τὴν δάνειον ταύτην ἀκτινέργειαν τῶν σωμάτων ἐκάλεσαν «ἐπαγωγικὴν ἀκτινέργειαν». Εἶναι δὲ τόσον ἐντονος πολλάκις ἡ ἀκτινέργεια αὕτη, ὥστε κατορθοῦται δι' ἐπαγωγικῶς ἀκτινεργοῦντος βάμβακος, νὰ προκαλῆται δερματίτις ὁμοία πρὸς τὰς ἀπὸ ραδίου.

Δύο βάτραχοι ἐγκλεισθέντες ὑπὸ τοῦ London ἐντὸς φιάλης, περιεχούσης νιτόν, κατέστησαν τοσοῦτον ἀκτινεργοί, ὥστε τεθέντες κατόπιν ἐπὶ φωτογραφικῶν πλακῶν νὰ φωτογραφηθῶσι διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀκτινεργείας.

Τὸ ράδιον λοιπὸν δύναται νὰ παράγῃ διαρκῆς φῶς· ἀκτινοβολεῖ μυθώδη θερμότητα· ἰοντίζει τὸν ἀέρα· ἀναδίδει σ υ γ χ ρ ὶ ν ὡς θετικὸν καὶ ἀρνητικὸν ἠλεκτροσμόν· μετατρέπει τὴν χημικὴν σύστασιν πολλῶν σωμάτων· ἐφανέρωσε τὴν μεγίστην ἐνέργειαν, τὴν ὁποίαν ἐγκλείει ἡ ὕλη· ἀπέδειξε τὴν ὑλικὴν σύστασιν τοῦ αἰθέρος, τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τοῦ φωτός· κατέρριψε τὴν θεωρίαν τοῦ ἀναλλοιώτου καὶ ἀφθάρτου τῶν στοιχείων· ἀλλὰ πάντα ταῦτα δὲν εἶναι εἰμὴ περιίπου τὸ ἥμισυ τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων. Τὸ ἕτερον ἥμισυ ἀποτελοῦσιν αἱ βιολογικαὶ ἰδιότητες τοῦ ραδίου, περὶ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ὁμιλήσωμεν ἐνταῦθα, διότι ἀξίζουσι μίαν ὀλόκληρον διάλεξιν.

Οὕτω μελετῶν τις τὰ κατὰ τὸ ράδιον καὶ τὰ περὶ αὐτὸ εὐρίσκεται ἐνθουσιασμένος, διότι τόσα νέα πράγματα μαθαίνει καὶ τόσας ἀπορίας καταρθώνει νὰ λύσῃ. Ἀλλ' ὅταν εἰς τὸ τέλος ἀναπαυστήσῃ τὰς ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς προελθούσας γνώσεις, βλέπει ὅτι τόσον περισσοτέραι ἀπορίαι τῷ ἐγεννήθησαν, ὥστε ἀσυνειδήτως νὰ ἀναφωνήσῃ τὸ τοῦ Σωκράτους: ἐν οἷδα ὅτι οὐδὲν οἷδα, ἐν πρᾶγμα μόνον γνωρίζω, ὅτι δὲν γνωρίζω τίποτε.

ΡΩΣΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Οἱ Ρῶσσοι λογογράφοι περὶ τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Ἀξιέπαινος εἶναι ὁ καθηγητὴς I. Μαλινόβσκη διὰ τὸ ἐπίκαιρον καὶ ἀριστον ἔργον ποῦ ἐπεχέρησε νὰ συγγράψῃ. Ἀσπονδος ἐχθρὸς τῆς θανατικῆς ποινῆς συνήθροισε ὅ,τι σχετικὸν εὐρίσκεται εἰς τὴν ρωσ. φιλολογίαν διὰ τὸ ἀπάνθρωπον αὐτὸ ζήτημα καὶ ἀφοῦ ἐπρόσθεσε καὶ ἰδικά του σχόλια τὰ ἐξέδωκε εἰς καλλιτεχνικὸν τόμον ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον.

Εἰς τὴν συλλογὴν αὐτὴν τῶν γνωμῶν τῶν ρώσων συγγραφέων περὶ θανατικῆς ποινῆς ἐξέχει ἡ γνώμη τοῦ

συγγραφέως τοῦ «Νεκρόσπιτου», καὶ τοῦ «Ἀδελφοὶ Καραμάζοφ», Δοστογιέβσκι παρμένη ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ «Ὁ ἐγωῖστικὸς», καθὼς καὶ διάφορα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου Τολστόη καὶ ἓνα γράμμα τοῦ ἰδίου ἐπιγραφόμενον «Δὲν βαστῶ πλέον οὐδὲ σιωπῆ», τὸ ὁποῖον ἔστειλε εἰς τὸν Τσάρον Ἀλέξανδρον ΙΙΙ.

Σημειώσεις

ἐπὶ τῆς οικονομικῆς ἱστορίας.

Μὲ τὸ ἔργον τοῦ αὐτοῦ ὁ βαθὺς μαρξιστὴς Β. Σβιατλόβσκι, μᾶς γνωρίζει τὴν οικονομικὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς ἰδέας τῆς ἀρχαιότητος, τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς περὶ οἰκονομίας.

Ἀρχίζων ἀπὸ τὰς γνώμας τοῦ Πλάτωνος, Ξενοφῶντος καὶ Ἀριστοτέλους ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ ζητήματος, καταλήγει εἰς μίαν ἀνάγνωσιν τῶν βλῆψεων τοῦ ἀναρχισμοῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βεβαίως ζητήματος.

Κων)πολις.

N. K.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Ὁ ξένος τύπος περὶ τῆς «Χαραυγῆς».

Ἡ ἔγκριτος Ἰταλικὴ ἐπιθεώρησις «Il Carattere» εἰς τὴν ὁποίαν γράφουν οἱ διαπρεπέστεροι λόγιοι καὶ ἐπιστήμονες τῆς Ἰταλίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ πολλοὶ φιλέλληνες, εἰς ἓν ἐκ τῶν τελευταίων φύλλων τῆς κάμνει β'. φοράν λόγον περὶ τῆς «Χαραυγῆς» ἐξιέρουσα τὸ φιλολογικὸν αὐτῆς ἔργον. Τὸ ἄρθρον τοῦτο δημοσιεύομεν σήμερον κατὰ πιστὴν μετὰφρασιν, εὐχαριστοῦντες ἐγκαρδίως τὸν Ἰταλὸν φιλέλληνα συνάδελφον, διὰ τὰς εὐνοϊκὰς ὑπὲρ τοῦ ἔργου μας κρίσεις του.

Ἡ Ἰταλικὴ φιλολογία παρὰ τοῖς Ἑλλησι. — Εἰς τὸ 10ον καὶ 11ον φυλλάδιον τοῦ ἐν Μυτιλήνῃ ἐκδιδόμενου ἑλληνικοῦ περιοδικοῦ «Χαραυγῆ» καταφαίνεται μὲ πόσον ἔρωτα οἱ νεώτεροι Ἕλληνες σπουδάζουν τὴν εὐρωπαϊκὴν φιλολογίαν καὶ ἰδιαίτερος τὴν Ἰταλικήν. Εἰς τὴν μεμακρυσμένην ἐκείνην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου νῆσον ἀνεγνώσθη εὐχαρίστως ἡ ἡμετέρα Ἐπιθεώρησις «Carattere», ἡ δὲ διεύθυνσις τῆς «Χαραυγῆς» ἔγραψεν εἰς συνεργάτην μας ἐπαινοῦσα τὰ φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα δημοσιεύονται εἰς τὸ περιοδικὸν μας.

Τὰ δύο τελευταῖα φυλλάδια τῆς «Χαραυγῆς» περιέχουν (ἐκτὸς ἄλλων πρωτοτύπων ἔργων ἐν πεζῷ καὶ ἐμμέτρῳ λόγῳ καὶ ἄρθρων σπουδαίων τῆς κριτικῆς φιλολογίας) μεταφράσεις ἐκ τοῦ Μαξιμ Γόρκυ, τοῦ Ὁρατίου, τοῦ Ἰψεν, καὶ σειρὰς ἰταλικῶν ποιημάτων τοῦ Πετράρχου, τοῦ Φωσκόλου, τοῦ Πράτη, τοῦ Καρντούτσι, τοῦ Στεκέτι, τῆς Ἀδας Νέγρη: μεταφράσεις ἐμμέτρους μεγάλης ἀξίας. Εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μας ὅταν βλέπωμεν ὅτι ἡ γλῶσσά μας καὶ ἡ φιλολογία μας καὶ εἰδικῶς οἱ ποιηταὶ μας μὲ τὸσον ἔρωτα μελετῶνται καὶ μεταφράζονται καὶ εἰς μεμακρυσμένα μέρη, εὐχόμεθα δὲ ὅπως καὶ οἱ Ἰταλοὶ μετ' ἴσου πόθου σπουδάζουν τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν φιλολογίαν, πλουσίαν καὶ ἀνθοῦσαν, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ποίησιν καὶ τὴν διηγηματογραφίαν πανεκτίμητον καὶ ἐνδιαφέρουσαν».

— Ἐκφράζομεν ἐπίσης τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μας πρὸς τὴν ἐν Παριαίοις ἐκδιδομένην πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐφημερίδα «Le Soleil de Crète», διὰ τοὺς φιλόφρονας καὶ κολακευτικούς λόγους, τοὺς ὁποίους εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον ἀφιερώνει ὑπὲρ τῆς «Χαραυγῆς».

Ἡ δίκη τοῦ Σωκράτους.

Τὰ κατὰ τὴν περιφανῆ δίκην τοῦ Σωκράτους τελείως ἀγνοοῦνται μέχρι σήμερον. Ἡ «Χαραυγῆ» τὸ θεωρεῖ ἐπιτυχίαν τῆς διότι αὐτὴ πρώτη ἐκ τῶν ἑλληνικῶν περιοδικῶν τὰ καθιστᾷ γνωστά, χάρις εἰς τὸν ἐλλόγιμον Γυμνασιάρχην Κυδωνιῶν κ. Ι. Ὀλύμπιον, ὅστις εὐγενῶς μᾶς ἀπέστειλε τὴν σήμερον δημοσιευομένην ἐπαγωγὸν περὶ τῆς ἐν λόγῳ δίκης μελέτην.

Ἐκδρομὴ εἰς Πέργαμον.

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν γραφέντων ἐν τῇ «Χαραυγῇ» περὶ ἐκδρομῆς τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου μας ἡ Ἐκδρομικὴ Ἀδελφότης Περγάμου «Ἁγίος Ἀντίπας» μᾶς ἔστειλε τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν μαρτυροῦσαν τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητος.

Πρὸς τὴν ἀξ. Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «Χαραυγῆ»
Εἰς Μυτιλήνην

Κοι Διευθύνταιί,

Ἀναγνώσαντες ἐν τῷ ὑμετέρῳ περιοδικῷ τὰς συστάσεις ὑμῶν ὅπως ὁργανωθῇ μαθητικὴ ἐκδρομὴ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐνταῦθα ἀρχαιοτήτων σὰς συγχαίρομεν δι' αὐτάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκφράζομεν τὴν χαρὰν μας ἐπὶ τῇ πιθανῇ ταύτῃ ἐκδρομῇ, ἥτις θὰ εἶναι τιμὴ διὰ τὴν ἡμετέραν πόλιν, τῆς ὁποίας τὸ ἐνδοξον παρελθὸν ὑπνώτων εἰς τὰ εὐρεῖα τῆς οὐχὶ ἀποξ' προσείλκυσε πλείστας εὐγενεῖς καρδίας εἰς προσκύνησίν του.

Πέργαμος, τῆ 2 Ἰουνίου 1911

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀλεξ. Κολυφῆτης

Δ. Καραμήτρος

Τὴν δημοσιεύομεν μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν διὰ τὸ μέλλον ἀφοῦ ἔληξεν ἤδη τὸ σχολικὸν ἔτος καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἡ ἐκδρομὴ ἐφέτος.

Νεαὶ ἐκδόσεις.

«Ὁ ἀνθισμένος δρόμος» Στεφάνου Δάφνης. Ἐξεδόθη τελευταίως εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον ὠραία συλλογὴ ποιημάτων τοῦ φίλου καὶ συνεργάτου τῆς «Χαραυγῆς» κ. Θρασ. Ζωῖοπούλου, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Στέφανος Δάφνης ποιητοῦ. Τὸ ἔργον ἔκαμε τὴν ἀρίστην ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἐκεῖ φιλολογικὸν κόσμον καὶ οἱ κριτικοὶ τῶν Ἀθηνῶν ἐξεφράσθησαν εὐνοϊκώτατα δι' αὐτό.

Τὰ δυνατώτερα ποιήματα τῆς συλλογῆς εἶναι «Τὸ τραγοῦδι τῆς κακίας», «Οἱ δύο θάνατοι», τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Δώδεκα ὥρες» σονέττα, «Ὁ ραγισμένος καθρέφτης» πὺν ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Χαραυγῇ», «Ὁ μέγας ἡσκιος», «Ἡ ψυχὴ τῆς ἀνοιξίης», τὸ ὁποῖον καὶ δημοσιεύομεν σήμερον, ἐν ἄλλῃ σελίδι καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἐν γένει ὅλα τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς εἶναι μὲ πολλὴν τέχνην καὶ δύναμιν γραμμένα.

Συγχαίρομεν τὸν φίλον ποιητὴν διὰ τὸ ἔργον του τὸ ὁποῖον σινιστῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας.

Περιοδεύων τῆς «Χαραυγῆς» προσελήφθη ὁ κ. Πραξιτέλης Τσαλίκης, μετὰ τοῦ ὁποῖου παρακαλοῦνται νὰ συνεννοοῦνται οἱ ἀπανταχοῦ συνδρομηταὶ μας.

Ἀγορὰ καὶ πώλησις γραμματοσήμων καὶ συλλογῶν οἰασδήποτε ἀξίας. **D. Demetriades**

12 Rue Façon PARIS 13^{me}Ἵπεύθυνος: **M. S. Βάλλης.**